

KSM 4585
9947

P. Svedin

KARLSTADS FOLKSKOLOR

LÄROPLANER

för

**Karlstads Folk- och Fortsätt-
ningsskolor**

**KARLSTAD 1943
NERMANS TRYCKSAKER**

64364

LÄROPLANER

för

Folkskolorna i Karlstads skoldistrikt

Sjukklassig folkskola

Fastställda av Kungl. Skolöverstyrelsen den 7 juni 1943

KARLSTAD 1943
NERMANS TRYCKSAKER
64364

A. Timplaner

A-formen.

Ämnen	Småskolestadiet		Folkskolestadiet					Summa lärjungetimmar
	Lärar- och lärjungetimmar							
	1:a klass	2:a klass	3:e klass	4:e klass	5:e klass	6:e klass	7:e klass	
Kristendomskunskap ..	2	2	2	2	2	2	2	14
Modersmålet:								
Tal- och läsövningar	7	7	6	5	5	4	3	37
Skrivn. o. språklära	4	5	5	5	5	5	5	34
Räkning och geometri	3	4	4	5	5	5	5	31
Hembygdsundervisn.	3	3	4	—	—	—	—	10
Geografi	—	—	—	3	2	2	3	10
Naturkunnighet.....	—	—	—	2	3	3	3	11
Historia	—	—	—	2	2	3	3	10
	19	21	21	24	24	24	24	157
Arbetsövningar	3	2	2	—	—	—	—	7
Teckning.....	—	—	—	1 ¹ / ₂	2	2	2	7 ¹ / ₂
Sång	1	1	2	1 ¹ / ₂	1	1	1	8 ¹ / ₂
Gymn. m. lek o. idrott	1	2	3	3	3	3	3	18
Trädgårdsskötsel	—	—	—	—	*)	*)	—	—
	5	5	7	6	6	6	6	41
	24	26	28	30	30	30	30	198
Slöjd	—	—	4	3—4	4	4	4	19—20
Hush.-göromål f. flickor	—	—	—	—	—	—	5	5

*) 5:e klass vårtermin och 6:e klass hösttermin frivillig trädgårdsskötsel, där förhållandena medgiva.

Ann. Vid undervisning i hushållsgöromål för flickor må den i timplanen för dem angivna tiden för vart och ett av ämnena skrivning, geografi, naturkunnighet och historia minskas med en veckotimme.

Första B-formen

Klasserna 1—6 av 7-klassig folkskola.

Ämnen	Småskolestadlet					Folkskolestadlet										Summa		
	Lärokränningar	Lärjungelärokränningar				Lärokränningar	Lärjungelärokränningar		Lärokränningar		Lärjungelärokränningar		Omedelbar undervisn.	Omedelbar undervisn.	Hela antalet			
		1:a klass		2:a klass			3:e klass	4:e klass	5:e klass	6:e klass								
		Omedelbar undervisn.	Tyska övningar	Omedelbar undervisn.	Tyska övningar		Omedelbar undervisn.	Tyska övningar	Omedelbar undervisn.	Tyska övningar								
Kristendomskunskap	2	2	—	2	—	2	2	—	2	—	2	2	—	2	—	12	—	12
Modersmålet:																		
Tal- och läsövningar ...	}14{	6	—	6	—	6	5	—	5	—	5	3	—	3	—	28	—	28
Skrivning och språklära		5 1/2	—	5 1/2	—	5	4	—	4	—	4	3	2	4	1	26	3	29
Räkning och geometri	4	3	—	3	—	4	4	—	4	—	5	5	—	5	—	24	—	24
Hembygdsundervisning ...	3	3	—	3	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	8	—	8
Geografi	—	—	—	—	—	2	2	—	2	—	2	2	—	2	—	8	—	8
Naturkunnighet	—	—	—	—	—	2	2	—	2	—	3	3	—	3	—	10	—	10
Historia	—	—	—	—	—	2	2	—	2	—	3	3	—	3	—	10	—	10
	23	19 1/2	—	19 1/2	—	24	22	—	22	—	24	21	2	22	1	126	3	129
Arbetsövningar	1	1	1 1/2	1	1 1/2	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	4	3	7
Teckning	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	4	2	6
Sång	1	1	—	1	—	1	1	—	1	—	2	2	—	2	—	8	—	8
Gymnastik m. lek o. idrott	1	1	—	1	—	3	3	—	3	—	3	3	—	3	—	14	—	14
Trädgårdsskötsel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3	3	1 1/2	3	1 1/2	6	6	—	6	—	6	6	1	6	1	30	5	35
	26	22 1/2	1 1/2	22 1/2	1 1/2	30	28	—	28	—	30	27	3	28	2	156	8	164
		24		24			28		28			30		30				
Slöjd	—	—	—	—	—	—	4	—	4	—	—	4	—	4	—	16	—	16

Andra B-formen

Klasserna 1—6 av 7-klassig folkskola.

Ämne	Småskolestadiet					Folkskolestadiet								Summa			
	Lärretimmar	Lärjungetimmar				Lärretimmar	Lärjungetimmar								lärjunge- timmar		
		1:a klass		2:a klass			3:e klass		4:e klass		5:e klass		6:e klass				
		Örstedelbar undervisn.	Tyska övnin- gar	Örstedelbar undervisn.	Tyska övnin- gar		Örstedelbar undervisn.	Tyska övnin- gar	Örstedelbar undervisn.	Tyska övnin- gar	Örstedelbar undervisn.	Tyska övnin- gar	Örstedelbar undervisn.	Tyska övnin- gar	Örstedelbar undervisn.	Tyska övnin- gar	Totalt
Kristendomskunskap ...	2	2	—	2	—	3	2	—	2	—	3	—	3	—	14	—	14
Modersmålet:																	
Tal- och läsövningar..	14	6	—	6	—	5	3	1	3	1	3	1	3	1	24	4	28
Skrivning o. språklära		5 1/2	—	5 1/2	—	3 1/2	3 1/2	3	3 1/2	3	3 1/2	4	3 1/2	4	25	14	39
Räkning och geometri ..	4	3	—	3	—	4	4	1	4	1	4	1	4	1	22	4	26
Hembygdsovervisning..	3	3	—	3	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	8	—	8
Geografi	—	—	—	—	—	3	1	—	1	—	2	—	2	—	6	—	6
Naturkunnighet	—	—	—	—	—	3	1	—	1	—	2	—	2	—	6	—	6
Historia	—	—	—	—	—	3	1	—	1	—	2	—	2	—	6	—	6
	23	19 1/2	—	19 1/2	—	25 1/2	16 1/2	5	16 1/2	5	19 1/2	6	19 1/2	6	111	22	133
Arbetsövningar.....	1	1	1 1/2	1	1 1/2	1	1	1	1	1	—	—	—	—	4	5	9
Teckning	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	4	8
Sång	1	1	—	1	—	1	1	—	1	—	1	—	1	—	6	—	6
Gymnastik.....	1	1	—	1	—	1 1/2	1 1/2	—	1 1/2	—	1 1/2	—	1 1/2	—	8	—	8
Trädgårdsskötsel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3	3	1 1/2	3	1 1/2	4 1/2	4 1/2	2	4 1/2	2	3 1/2	1	3 1/2	1	22	9	31
	26	22 1/2	1 1/2	22 1/2	1 1/2	30	21	7	21	7	23	7	23	7	133	31	164
		24		24			28		28		30		30				
Slöjd	—	—	—	—	—	—	4	—	4	—	4	—	4	—	16	—	16

B. Kursplan

Målet för folkskolans undervisning.

Kristendomsundervisningen i folkskolan har till uppgift att på ett sätt, som kan främja lärjungarnas religiösa och sedliga utveckling, giva dem en efter deras mottaglighet och behov avpassad kunskap om kristendomens uppkomst, innehåll och utveckling.

Modersmålsundervisningen i folkskolan har till uppgift att lära barnen med riktig uppfattning, tydligt uttal och god betoning läsa stycken, som till form och innehåll motsvara deras uppfattningsförmåga, samt muntligen och skriftligen uttrycka sig enkelt och klart om sådant, som tillhör deras erfarenhetsområde och intressekrets, ävensom att på ett efter deras ålder och utveckling avpassat sätt göra dem bekanta med svensk litteratur och modersmålets byggnad samt att såmedelst vårda och utveckla barnens språkkänsla och öppna deras sinne för modersmålets betydelse och värde.

Undervisningen i räkning och geometri i folkskolan har till uppgift att bibringa barnen en efter deras ålder och utveckling avpassad insikt och färdighet i räkning med särskild hänsyn till vad som erfordras i det dagliga livet ävensom någon förtrogenhet med geometriska storheters upprättning, beskrivning, mätning och beräkning.

Hembygdsundervisningen i folkskolan har till syfte att genom planmässiga, av barnen i deras omgivning gjorda iakttagelser och genom till dessa knutna enkla beskrivningar och berättelser samt lämpliga arbetsövningar för barnen förmedla övergången

från hemmet till skolan, utveckla deras iakttagelseförmåga, ordna och vidga deras föreställningskrets och giva dem tillfälle till övning i att på olika sätt giva uttryck åt sina föreställningar samt på samma gång främja deras kännedom om hembygden, framför allt dess natur och arbetsliv.

Hembygdsundervisningen avser tillika att lämna en grundläggande undervisning i geografi och naturkunnighet samt i någon mån även i historia, varjämte i samband med hembygdsundervisningen ställda arbetsövningar äro ägnade att utgöra en förberedande undervisning i teckning och slöjd.

Undervisningen i geografi har till uppgift att i sammanhang med utbildandet av barnens förmåga att använda karta meddela dem en något utförligare kunskap i fäderneslandets geografi samt göra dem bekanta med grunddragen av det övriga Europas och av de främmande världsdelarnas geografi, dock med huvuduppgift att lära dem känna fäderneslandets natur och därav betingade befolknings- och näringsförhållanden.

Undervisningen i naturkunnighet i folkskolan har till uppgift att bibringa barnen en på egna iakttagelser grundad och efter deras utveckling avpassad, för det praktiska livet värdefull kunskap om naturen, med särskild vikt lagd på villkoren för växternas och djurens liv samt betingelserna för människans liv och hälsans bevarande.

Historieundervisningen i folkskolan har till uppgift att giva barnen en efter deras ålder och utveckling avpassad framställning av vårt folks historia, att därvid särskilt göra dem förtrogna med betydelsefulla personligheter, händelser och tidsföreteelser, som bidragit till kulturens höjande eller äro av större betydelse för förstående av vår egen tids samfundsliv och sociala förhållanden, samt såmedelst hos barnen lägga grund för sund fosterlandskänsla och god samfundsanda.

Teckningsundervisningen i folkskolan har till uppgift att, på samma gång den övar lärjungarnas iakttagelseförmåga och utvecklar deras skönhetsinne, bibringa dem färdighet att i bild återgiva enkla föremål på fri hand i profil eller perspektiv eller ock medelst geometrisk ritning.

Sångundervisningen i folkskolan har till mål att väcka håg för sång samt sinne för tonkonsten, att bilda rösten och det musikalliska gehöret samt att tillföra barnen ett förråd av sånger och psalmer att sjunga inom och utom skolan.

Undervisningen i gymnastik med lek och idrott i folkskolan har till uppgift att i enlighet med Lingska gymnastikens grundsatser genom lämpliga övningar befordra lärjungarnas sunda allsidiga kroppsutveckling och att vänja lärjungarna vid god kroppshållning och ett för det praktiska livets arbetsuppgifter ändamålsenligt rörelse- och vilosätt, att hos dem väcka lust för fortsatta stärkande kroppsövningar och såmedelst befordra deras kraft, hälsa och levnadsglädje.

Undervisningen i trädgårdsskötsel i folkskolan har till uppgift att genom trädgårdsarbete och i anslutning därtill meddelade insikter bibringa barnen en grundläggande kännedom om skötseln av en mindre hushållsträdgård samt därigenom hos dem väcka intresse och håg för arbetet i jorden samt kärlek till naturen.

Undervisningen i slöjd för gossar i folkskolan har till uppgift att, på samma gång den bibringar lärjungarna förmåga att självständigt förfärdiga enkla föremål av olika materiel, hos dem utbilda god smak, praktiskt omdöme och allmän händighet samt därmed hos dem väcka aktning och håg för kroppsligt arbete.

Undervisningen i slöjd för flickor i folkskolan har till uppgift att bibringa lärjungarna förmåga att förfärdiga enkla, för dem nyttiga föremål, att hos dem utbilda god smak, praktiskt omdöme och allmän händighet samt därmed hos dem väcka aktning och håg för husligt arbete.

Undervisningen i hushållsgöromål i folkskolan har till uppgift att bibringa lärjungarna grundläggande insikt och färdighet i de inom ett hem förekommande hushållsgöromålen, vänja dem vid ordning, renlighet och sparsamhet, och på så sätt utveckla deras praktiska begåvning samt hos dem väcka aktning och håg för husligt arbete.

Kursplan för sjukklassig folkskola av A-formen.

Kristendomskunskap.

Första klassen.

Förberedande samtal om Gud. Enkla, muntligt meddelade berättelser ur evangelierna, lägnade att grundlägga barnens första religiösa och sedliga föreställningar.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser, morgon-, afton- och bordsböner.

Andra klassen.

Enkla, muntligt meddelade berättelser ur evangelierna i något fylligare urval än under första skolåret samt några enkla likaledes muntligt meddelade berättelser ur gamla testamentet.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser; "Fader vår" och "völsignelsen".

Tredje klassen.

Ett urval av för barnen lämpliga texter i tidsföljd ur evangelierna, huvudsakligen sådana, som hava berättande form.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Fjärde klassen.

Ett urval av för barnen lämpliga texter i tidsföljd ur gamla testamentet, huvudsakligen sådana, som hava berättande form.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Femte klassen.

Jesu tal och liknelser i fylligare urval.

Den kristna kyrkans första tid bland Israels folk ur apostlagärningarnas 12 första kapitel.

Kort framställning om gudstjänsten inom den svenska kyrkan samt en översikt över kyrkorådet.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Sjätte klassen.

Bibels böcker (orientering).

Ett urval av f r barnen lämpliga stycken ur gamla testamentet, speciellt profetismen.

En efter barnålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen, byggd på Jesu bergspredikan och andra Jesu vittnesbörd om sig själv och sin Fader.

Pauli missionsresor enligt apostlagärningarnas senare del samt bilder ur kristendomens historia intill medeltidens slut.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Sjunde klassen.

Bibell sning företrädesvis ur psaltaren och Pauli brev.

Personligheter och riktningar inom den kristna kyrkan från reformationen intill våra dagar, varvid den religiösa utvecklingen i vårt eget land särskilt behandlas. — I anslutning till reformationens historia: l sning av Luthers lilla katekes såsom ett historiskt uttryck för Luthers uppfattning av kristendomens huvudstycken.

Något om svenska psalmboken.

Bilder ur den kristna kyrkans mission.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Modersmål.

Första klassen.

Första terminen.

Tal- och läsövningar.

Samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet.

I anslutning härtill:  vningar att urskilja och uttala ljuden samt att l sa ljudtecken, ord, uttryck och korta meningar ävensom övningar för vinnande av ett tydligt och v rdat uttal.

Skrivövningar.

Lilla alfabetet med särskild vikt vid inlärande av kroppens, handens och pennans ställning. Ord, uttryck och korta meningar, hämtade från tal- och läsövningarna, efter lärarens f reskriv-

ning samt, om så anses lämpligt, några av stora alfabetets bokstäver.

Andra terminen.

Talövningar.

Samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet. Återgivande av korta berättelser, i allmänhet ur barnens läsebok, berättade eller förelästa av läraren eller ock av barnen lästa under läsövningarna.

I lämplig anslutning till det föregående: övningar för vinnande av ett tydligt och värdat uttal.

Läsning.

Omtagning av några grundläggande övningar. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, i allmänhet förut förelästa eller berättade av läraren och återgivna av barnen.

Inlärande och uppläsning av korta uttryck, ett fåtal enkla verser och dialoger.

Skrivning.

Omtagning av viktigare övningar från föregående termin. Fortsatta övningar med de små bokstäverna, stor bokstav i egenamn och vid början av en mening. Skrivning av uttryck och korta meningar från tal- och läsövningarna, huvudsakligen efter lärarens föreskrivning. Skrivning ur minnet av ord och korta uttryck. Övningar att med urskiljande av ljuden ange deras beteckning; uppdelning i stavelser.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inlärande av bokstävernas form och sammanbindning samt kroppens, handens och pennans ställning.

Andra klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från områden, som ligga barnen nära, företrädesvis hemmet och hembygden. Återgivande av korta berättelser, av läraren berättade eller förelästa ur läsboken eller ock av barnen lästa under läsövningarna.

I lämplig anslutning till det föregående: övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Läsning.

Omläsning vid terminens början av några grundläggande övningsstycken samt av några tidigare lästa stycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, antingen förelästa av läraren och återgivna av barnen eller på annat sätt lämpligt förberedda.

Inlärande och uppläsning av korta uttryck, enkla verser och dialoger.

Skrivning.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom dels avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok, dels skrivning ur minnet av enkla, korta, förut avskrivna och inlärd texter, dels skrivning efter föresägning av en och annan kort och enkel, förut avskriven eller överläst text.

Då och då fritt nedskrivande av enkla meningar om ämnen, i allmänhet hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser samt benämningar på föremål i ental och flertal.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt kroppens, handens och pennans ställning; en och annan kortare särskild välskrivningsövning.

Tredje klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från områden, som ligga barnen nära, företrädesvis hemmet och hembygden. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen under läsövningarna.

Läsning.

Omläsning vid läsårets början av några under första och andra skolåret lästa stycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll huvudsakligen från hembygdens natur och människoliv.

Några övningar i tyst läsning av enkla berättelser jämte återgivande av deras innehåll.

Inlärande och uppläsning av verser, korta prosastycken och dialoger.

Skrivning.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom dels avskrivning av lästa texter efter föreskrivning ur bok, dels skrivning ur minnet av korta, förut avskrivna och inlärdade texter, dels skrivning efter föresägning av några förut avskrivna enkla och korta texter. Tillämpning av enkla rättskrivningsregler, företrädesvis avseende å-, ä- och j-ljuden.

Förberedande uppsatsövningar: fritt nedskrivande av enkla meningar med ämnen, i allmänhet hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser; enkla satser förenade genom "och" substantiv och verb i ental och flertal.

Skiljetecken dels efter lärarens anvisning, dels även någon gång på egen hand i av barnen bildade satser.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt kroppens, handens och pennans ställning; särskilda välskrivningsövningar.

Fjärde klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser med innehåll, i allmänhet utgörande urval ur kursen i naturkunnsighet, geografi och historia. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll huvudsakligen behandlande skilda svenska bygders natur och människoliv samt händelser och företeelser ur vår äldre historia.

Övningar i tyst läsning med tillhörande redogörelser.

Inlärande och uppläsning av verser, korta prosastycken och dialoger.

Skrivning.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom dels avskrivning ur bok av lästa texter, dels skrivning ur

minnet av förut avskrivna och inlärdade texter, dels skrivning efter föresägning av några förut avskrivna texter. Tillämpning av enkla rättskrivningsregler, företrädesvis avseende j-, tje-, sje- och iing-ljuden. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista. Provskrivning efter föresägning av ej förut förberedd text.

Förberedande uppsatsövningar, fria skrivningar med enkla, klart begränsade ämnen hämtade från talövningarna eller från andra områden, som intressera lärjungarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser och satsens huvuddelar; huvudord med bestämmningar; förening av två satser; substantiv och verb jämte några av deras vanligaste böjningsformer; sammansatta ord.

Skiljetecken dels efter lärarens anvisningar, dels även på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: värd av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar avseende noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning.

Femte klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser samt återgivande av lästa stycken med innehåll, i allmänhet utgörande urval ur kursen i naturkunnighet, geografi och historia. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen; en och annan övning att återgiva gången i en följd av berättelser eller i en längre berättelse.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll hämtat huvudsakligen från årets kurs i geografi och historia.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken.

Skrivning.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom dels avskrivning av några goda mönster för enkla skrivelser, tillhörande det praktiska livet, dels skrivning ur minnet av inlärdade texter, dels skrivning efter föresägning, företrädesvis av i hemmet förberedda texter, därav några jämväl avseende

övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken. Tilllämpning av återstående behövliga rättskrivningsregler, särskilt regler för dubbelskrivning av konsonant. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista. Provskrivning efter föresägning av ej förut förberedd text.

Uppsatsövningar: korta berättelser och beskrivningar med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av några under lärarens ledning gjorda anteckningar.

Språkbyggnadsövningar: satsens huvuddelar, huvudord med bestämmningar; satsföreningar; ordklasserna och ordens vanligaste böjningsformer; sammansatta och avledda ord.

Skiljetecken dels efter lärarens anvisning, dels på egen hand i av barnen bildade meningar.

Vilskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende en noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning samt jämväl ledigare pennföring och något snabbare skrivning.

Sjätte klassen.

Talövningar.

Redogörelser och berättelser, med ämnen i allmänhet hämtade från förut behandlade områden, efter förberedelse med ledning av lärarens anvisningar. Återgivande av förut lästa berättelser och skildringar. Fortsatta övningar att återgiva gången i en följd av berättelser eller i en längre berättelse.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde med innehåll hämtat i första hand från årets kurs i kristendom, geografi och historia. Valda stycken av svenska 1800-talsförfattare och i anslutning därtill biografiska meddelanden om författarna.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken.

Skrivning.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom dels skrivning ur minnet av inlärd texter, dels skrivning

efter föreläsning, jämväl avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken.

Några av de i svenska språket vanligaste utländska ordens skrivning.

Uppsatsövningar: enkla, korta beskrivningar, redogörelser och berättelser med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av en under lärarens ledning uppsatt innehållsförteckning.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med användning av olika stilhöjd avseende noggrann och regelbunden skrivstil samt ledig pennförling.

Språklära.

Övningar avsedda att giva överskådlig het åt och att inskräpa vad som förut inhämtats om satsbyggnaden, orden och deras böjning, ljuden och deras beteckning samt om skiljetecknens användning.

Sjunde klassen.

Talövningar.

Enkla, korta föredrag, utarbetade enligt av läraren givna anvisningar och innehållande redogörelser och berättelser med ämnen hämtade från förut behandlade områden eller från lärjungarnas egna iakttagelser och läsning under året, däribland även sådant, som avser hembygdens arbetsliv.

Läsning.

Läsning av värdefull och intresseväckande litteratur av svenska författare, däribland även stycken med religiöst och sedligt fostrande innehåll, hämtat huvudsakligen från vårt folks diktning och andliga odling i övrigt samt från vårt lands natur, närings- och arbetsliv.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken.

Litteraturhistoria, om möjligt i anslutning till enkel och kortfattad lärobok, varvid av tiden före 1800 lämnas en inledande översikt varefter följer en grundligare behandling av tiden efter 1800. Undervisningen i litteraturhistoria anslutes så nära till litteraturläsningen som möjligt.

Någon bok av Rydberg, Lagerlöf eller Heidenstam anbefalles till valfri läsning i hemmet.

Skrivning.

Rättskrivning och inövning av uttryck och ordformer genom dels skrivning ur minnet av inlärdade texter, dels skrivning efter föresägning, jämväl avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken. Fortsatt övning av brukliga utländska ords skrivning. Övningar för uppfattning av några ofta använda särskilda stilarter; efterbildning efter förut avskrivna mönster av enkla, praktiska skrivelser såsom brev, arbetsbetyg, intyg, blanketter för post, telegraf, järnväg, ångbåt, räkning, kvitto, rekvisition, annons.

Uppsatsövningar: enkla beskrivningar, redogörelser och berättelser med lännen hämtade bl. a. från hembygdens arbetsliv, ibland med stöd av en innehållsöversikt, uppsatt av lärjungarna (under lärarens ledning om så behöves).

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar, särskilda övningar med användning av olika stilhöjd avseende regelbunden skrivstil och ledig pennföring.

Språklära.

Övningar avsedda att giva överskådlighet åt och att inskrärpa vad som förut inhämtats om satsbyggnaden, orden och deras böjning, ljuden och deras teckning samt om skiljetecknens användning.

Räkning och geometri.

Första klassen.

Behandling av talområdet 1—20 eller, där så finnes lämpligt 1—30, därvid övningar för vinnande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och frändragning.

Övningar i användning av mått: centimeter och decimeter; vikter: hektogram; mynt: ören. Några vanligare stycketalsorter och tidsmått.

Andra klassen.

Behandling av talområdet 1—100, därvid övningar för vinnande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och frändragning.

Övningar i användning av mått; centimeter, decimeter och

meter — i samband därmed någon användning av större tal än 100—; deciliter och liter; vikter: hektogram och kilogram; mynt: ören och kronor. Vanligare stycketalssorter och tidsmätt. Datumbeteckning.

Tredje klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar dock med den begränsningen, att multiplikator och divisor i regel hämtas från talområdet 1—10 samt att i allmänhet endast ett räknesätt förekommer i varje uppgift.

Särskilda huvudräkningsövningar, varvid även multiplikationstabellen inläres.

Övningar i användning av längdmätt och vikter. Särskilda övningar i sortförvandling även omfattande stycketalssorter och tidsmätt.

Fjärde klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar, även omfattande enkla uppgifter med mera än ett räknesätt.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Yt- och rymdmätt; i samband därmed mätning och beräkning av kvadratens och andra rektanglars ytor samt kubens och andra rätvinkliga kroppars rymder.

Översikt av mått och vikter ävensom sorter i allmänhet.

Särskilda övningar i sortförvandling.

Femte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar. Allmänna bråk: bråks uppkomst och beteckning; addition och subtraktion, med begränsning till sådana uppgifter, som innehålla bråk med liten gemensam nämnare; någon övning i multiplikation och division, dock endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal; tillämpningsuppgifter.

Decimalbråk: de fyra räknesätten jämte tillämpningar; i multiplikation och division dock endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal.

Huvudräkningsövningar.

Geometrisk kurs, omfattande linjer, vinklar, parallelogram-

mer samt sådana kroppar, som hava förenämnda ytor till bas och mot basen vinkelrätta sidor, och huvudsakligen avseende de nämnda storheternas upprättning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

Sjätte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal; fullständigare behandling av decimalbråk och allmänna bråk, dock med den begränsningen, att i fråga om allmänna bråk upptagas blott uppgifter, innehållande bråk med liten nämnare och med användning i det praktiska livet.

Procenträkning, huvudsakligen omfattande beräkning av ränta, vinst och förlust, av rabatt och provision samt av olika ämnens sammansättning.

Andra tillämpningsuppgifter av praktisk innebörd.

Huvudräkningsövningar.

Geometrisk kurs, omfattande utom redan behandlade ytor och kroppar jämväl trianglar och förut icke upptagna fyr-sidningar ävensom regelbundna månghörningar samt sådana kroppar, som hava förenämnda ytor till bas och mot basen vinkelrätta sidor, och huvudsakligen avseende de nämnda storheternas upprättning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

Sjunde klassen.

Procent- och räkneuppgifter. Användning av enklare praktiska tabeller med tillämpning exempelvis på sammansatt ränta. Något om utrikes mynt. Andra räkneuppgifter, valda med särskild hänsyn till det praktiska livets fordringar.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Övning i enklare privatbokföring med uppgörande av budget. Ifyllande av vanliga bank- (för insättning och uttag), post- och järnvägsblanketter.

Geometrisk kurs, omfattande utom förut behandlade storheter, cirklar och något om ellipser, pyramider, koner och klot och huvudsakligen avseende storheternas upprättning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

Enkla övningar i grafisk framställning.

Hembygdsundervisning med arbetsövningar.

Första klassen.

Höstlektioner.

Skolan. Trädgården. Hemmet. Förberedelser till julen.

Julfirandet.

Vinterlektioner.

Vintertecken. Vinterns fåglar. Vinternöjen. Några av våra husdjur. Handelsboden.

Vår- och sommarlektioner.

Vårtecken. Vårarbete. Sommaren.

Andra klassen.

Uppgifter för sammanhängande iakttagelser: väderleksförhållanden någon månad.

Förtlöpande kursplan:

Höstlektioner.

Sommarmånaden. Höstarbete i trädgården och på åkern. Vår föda. Julen.

Vinterlektioner.

Våra kläder. Våra bostäder. Klockan och tidsindelningen. Olika sätt att färdas. Olika sätt att meddela sig med varandra.

Vår- och sommarlektioner.

Vårtecken. Frukträden om våren. Sommaren.

Tredje klassen.

För hembygden kännetecknande yt- och vattenförhållanden, väderleksförhållanden, jordmån, växter och djur, arbetsliv och samfärdsel, historiska minnen och sagner samt i samband härmed iakttagelser och övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta.

Geografi.

Tredje klassen.

Värmlands samt Svealands övriga landskap. (Se även kursplan för hembygdsundervisning.)

Fjärde klassen.

Götalands och Norrlands landskap, deras yt- och vattenför-

hållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel samt viktigare orter.

Femte klassen.

Det övriga Europa med hänsyn framför allt till sådana länder, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Sjätte klassen.

Jordens verkliga form, globen och kartans förhållande till densamma.

Afrika, Asien, Australien och Amerika med hänsyn framför allt till sådana områden, vilka det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Sjunde klassen.

Sammanfattande framställning av föderneslandets geografi med hänsyn till natur, klimat, naturtillgångar och näringar, samfärdsel, befolkningsförhållanden, indelning och viktigare orter samt i samband därmed dels avslutande undervisning om hembygden och dels anknytningar till förut behandlade främmande länder, med vilka vårt land står i livligare förbindelse, med huvudvikt lagd på sådant, som kan belysa olika sidor av föderneslandets och särskilt hembygdens näringsliv.

Jorden som himlakropp jämte något om vårt solsystem samt om världssaltet.

Naturkunnighet.

Första, andra och tredje klassen.

I dessa klasser ingår i hembygdsundervisningen en första enkel undervisning om människokroppen samt en grundläggande undervisning om hembygdens natur, framför allt om dess djur och växter.

Fjärde klassen.

Växternas blomning, deras frukter och frön samt deras förökning på annat sätt än genom frön.

Viktigare svenska djur och växter samt berg- och jordarter, vilka icke blivit behandlade vid hembygdsundervisningen, med

särskilt avseende füst, där så lämpligen kan ske, vid vad som därutinnan är kännetecknande för olika delar av landet.

Femte klassen.

Några viktigare naturliga växtfamiljer i samband med återblick på växter, som tidigare förekommit i undervisningen.

Det viktigaste om växternas liv med särskild hänsyn till rotens och bladens förrättningar samt till groningen och med tillämpning på de odlade växterna och skogstriden. För växterna nyttiga och skadliga insekter. Växter och djur under vintern. Viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Det enklaste om kroppars utvidgning genom värme, om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om värmets spridning genom ledning, strålning och strömning, om vattnets kretslopp, om lösning och slamning, om kemisk förening och sönderdelning, om luftens och vattnets beståndsdelar samt om förbränning; allt grundat på enkla försök.

Sjätte klassen.

Viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Djurrikets huvudgrupper i samband med återblick på djur, som tidigare förekommit i undervisningen. Något om djurskydd och naturskydd.

Något om mått och vikt, vätskors och gasers egenskaper samt om ljudet och ljuset.

Människokroppens byggnad och livsförrättningar samt i samband därmed något om dess vård.

Sjunde klassen.

Något om fasta kroppars jämvikt och rörelser, om vinden, vattnet och ångan som drivkraft, om förbränningsmotorer, om magnetismen och elektriciteten samt deras viktigare praktiska användningar, särskilt i hemmet. Några bestämmelser och råd till förebyggande av olycksfall med elektriciteten.

Några icke förut behandlade kemiska och biologiska företeelser, som äro av särskild betydelse för vårt lands och särskilt hembygdens näringsliv, såsom något om de viktigaste berg- och

jordarternas användning, grundämnen och kemiska föreningar samt viktigare industriella råvaror och i vardagslivet allmänt använda produkter; ämnesomfattningen hos människor, djur och växter samt jordens gödning och kultur, undersökning av vatten- och jordprov, allt i den utsträckning, förhållandena medgiva, grundat på av lärjungarna utförda försök.

Hälsoliära, upptagande det viktigaste om renhet i allmänhet, hudens och munhålans vård, kläder, ljus, frisk luft, föda, kroppsrörelse, arbete, vila och sömn, om bostadens lämpliga beskaffenhet, utrymme och vård, om smitta med särskild hänsyn till tuberkulosen och andra vanliga smittosamma sjukdomar jämte skyddsåtgärder mot smitta, om njutningsmedlens faror för hälsan, utförligare nykterhetsundervisning samt om den första hjälpen vid olycksfall.

Historia.

Första, andra och tredje klassen.

Undervisningen i historia förberedes huvudsakligen genom hembygdsundervisningen.

Fjärde klassen.

Berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärdernas, den första kristna tidens, folkungarnas och unionstidens historia till Gustav Vasas

Femte klassen.

Berättelser och bilder ur vårt folks historia under Gustav Vasas och hans söners, Gustav II Adolfs och hans båda närmaste efterträdare samt under Karl XI:s och Karl XII:s tid.

Sjätte klassen.

Berättelser och bilder ur vårt folks historia under frihetstiden och gustavianska tiden samt under det nya statsskickets tid.

Repetition av Sveriges historia.

Sjunde klassen.

Valda stycken ur allmänna historien: ett fåtal bilder från Österlandets, Greklands och Roms forntid; några bilder ur folk-

vandringarnas historia, från kristendomens utbredning i Norden, från korstågen, från stormansväldet och unionsbrytningarna, från reformationen och religionskrigen, från enväldet, från upplysningstiden och från franska revolutionen, från nationalitets- och världsmaktssträvandena. Hela kursen med återblick på och till belysning av samtida händelser i Sveriges historia.

Bilder från vårt nuvarande samhällsliv.

Kommunen och församlingen.

De gemensamma kommunala intressena: kyrka, skola, fattigvård, hälsovård m. m.

Staten: statsmaktens fördelning. Konungen och statsrådet.

Riksdagen: det viktigaste om dess sammansättning och arbetssätt, politisk rösträtt och valbarhet.

Några av vår tids viktigaste företeelser på samhällslivets område, arbetarrörelsen, nykterhetsrörelsen.

Teckning.

Första, andra och tredje klassen.

Teckningen ingår i dessa klasser i de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen.

Fjärde klassen.

Frihandsteckning: profilteckning efter föremål ur växt- och djurriket samt kulturhistoriska och industriella föremål m. m. Ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien, allt i möjligast nära anslutning till fjärde klassens undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lättare färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Femte klassen.

Frihandsteckning: profilteckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien i anslutning till femte klassens undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Sjätte klassen.

Frihandsteckning: profilteckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien i

anslutning till sjätte klassens undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; teckning efter allmogemönster, helst från det egna landskapet och efter verkliga föremål; lättare övningar i perspektivisk teckning efter enkla föremål; färgläggning och skuggning i samband med teckningsövningarna.

Lineärritning: för gossar: projektionsritning i två plan huvudsakligen efter enkla slöjdföremål;

för flickor: enkla ritövningar i anslutning till slöjdarbetet.

Sjunde klassen.

Frihandsteckning: profil- och perspektivteckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien i anslutning till sjunde klassens undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; teckning efter allmogemönster samt enkla teckningsuppgifter i anslutning till slöjdarbetet; färgläggning och skuggning i samband med teckningsövningarna.

Lineärritning: för gossar: projektionsritning i två eller tre plan samt uppritning av ytutbredningar huvudsakligen efter slöjdföremål och redskap m. m. samt uppritning av skärningar jämte materialbeteckning; enklare textning;

för flickor: ritövningar i anslutning till slöjdarbetet; enklare textning.

Sång.

Första klassen.

Enkla tonbildningsövningar, omfattande andningsövningar samt övningar för erhållande av mjuk tonsats och huvudklang (huvudresonans).

Lätta barnvisor, vilkas melodier röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven. Lättare psalmer, företrädesvis sådana, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan, samt sådana, som ingå i årets kurs i kristendomskunskap och vilkas melodier röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven.

Andra klassen.

Fortsatta tonbildningsövningar.

Lätta barnvisor, vilkas melodier röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven. Lättare psalmer, företrädesvis sådana, som

lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan, samt sådana, som ingå i årets kurs i kristendomskunskap, och vilkas melodier röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven.

Tredje klassen.

Fortsatta tonbildningsövningar.

Ritmiska övningar, omfattande betoning och taktering av två-, tre- och fyrtakt.

Inlärande av noter med olika tidsvärden i jämn uppdelning (ej punkterade notvärden) samt motsvarande paustecken.

Lätta tonträfningsövningar företrädesvis i C-dur.

Sånger, lämpade efter barnens ålder, särskilt sådana, som giva uttryck åt känslan för hem och hembygd, och sådana, som kunna skänka omväxling och stämning åt undervisningen i skolans olika ämnen. Psalmer, företrädesvis sådana, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan, och sådana, som ingå i årets kurs i kristendomskunskap. Valda delar ur musiken till svenska mässan.

Fjärde klassen.

Fortsatta tonbildningsövningar.

Fortsatta ritmiska övningar, omfattande betoning och taktering av två-, tre-, fyr- och sextakt.

Inlärande av noter, även punkterade, med olika tidsvärden.

Tonträfningsövningar företrädesvis i C-dur och a-moll.

Sånger, lämpade efter barnens ålder, särskilt sådana, som beröra årstiderna, hemmet, hembygden och fosterlandet. Psalmer, företrädesvis sådana, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan, och sådana, som ingå i årets kurs i kristendomskunskap.

Valda delar ur musiken till svenska mässan.

Femte klassen.

Fortsatta tonbildningsövningar.

Fortsatta ritmiska övningar, omfattande jämväl betoning och taktering av melodier, som inövas under året.

Fortsatta tonträfningsövningar, företrädesvis i F-dur och d-moll, G-dur och e-moll.

Sånger, särskilt fosterländska sånnger och folkvisor. Psal-

mer, företrädesvis sådana, som ingå i årets kurs i kristendoms-kunskap. Valda delar ur musiken till svenska mässan.

Sjätte klasen.

Fortsatta tonbildningsövningar.

Fortsatta rytmiska övningar, omfattande betoning och takte-ring av melodier, som inövas under året.

Fortsatta tonträfningsövningar, företrädesvis i D-dur och h-moll, B-dur och g-moll.

Sånger och psalmer valda ur samma synpunkter som under föregående år med särskilt syfte att giva lärjungarna en samlad skatt av våra vackraste melodier. Valda delar ur musiken till svenska mässan.

Sjunde klasen.

Enkel, kortfattad framställning om röstorganets värd.

Fortsatta tonbildnings- och rytmiska övningar.

Fortsatta tonträfningsövningar i skilda tonarter.

Sånger och psalmer, valda ur samma synpunkter som under föregående år med särskilt syfte att giva barnen en samlad skatt av våra vackraste melodier. Valda delar ur musiken till svenska mässan.

Gymnastik med lek och idrott.

Första klasen.

Lätta, kortvariga lekar, såsom spring- och kamplekar samt kastlekar med små och stora bollar.

Gymnastiska lekrörelser ägnade att tilltala barnens fantasi, särskilt rytmiska.

Sångelekar.

Lätta övningar, som kräva ringa ansträngning samt ansluta sig till barnens egna friare former av rörelser, utförda utan redskap eller med redskap, t. ex. bänk eller ribbstol, på ringa höjd över golvet, såsom låga klättringar på ribbstol; lätta hopp; kullerbytta; balansgång på ovänd bänk och parvis på vänd bänk; arm- och benrörelser. Enkla hållningsrättande rörelser och avspänningsrörelser.

Vanlig gång utan strängare fordran på samtakt, kortvarig fri löpning.

Andra klassen.

Lekar, lekrörelser och övningar likartade med dem i första klassen men med något skärpta fordringar på uthållighet och utförande.

Tredje klassen.

Lätta gymnastiska övningar, såsom ben-, arm-, huvud- och bältrörelser, utförda i enkla utgångsställningar. Lätta rörelser på bom och ribbstol med något ökad höjd över golvet; vågslingring i stege; balansrörelser på golv, bänkribba eller låg vänd bom; fria hopp på stället och svikhopp samt stödhopp med låga redskap. — Rytmska gymnastiska lekrörelser. — Enkla hållningsrättande rörelser och avspänningsrörelser.

Vanlig gång och löpning med fordran på samtakt, andra lätta gångarter, såsom gång på föt och gång med markering av takten.

Något mera krävande lekar, såsom spring- och kampekar med stegrad fordran på uthållighet och påpasslighet, kastlekar med större och mindre bollar samt sånglekar.

Idrottsövningar, omfattande begynnande övningar i simning, skridskotämling, källkätning och skidlöpning, då förhållandena sådant medgiva.

Trafikkultur.

Fjärde klassen.

Gymnastiska övningar, något mera krävande, såsom ben-, arm-, huvud- och bältrörelser i enkla utgångsställningar. Lodslingringar, hävrörelser på ribbstol; växel klivgång; förberedande övningar för lodintring; lätta hävrörelser på bom; rörelser i stuphängande och stupfallande ställningar; överslag på bom; mera sammansatta balansrörelser på golv samt på bom och bänkribba, även lutande; bundna och fria hopp; stödhopp. — Rytmska gymnastiska lekrörelser. — Enkla hållningsrättande rörelser och avspänningsrörelser.

Vanlig gång och löpning; andra lätta gångarter, såsom gång med fotombyte och med knäupplyftning.

Lekar med lärjungarna delade i leklag och samarbete mellan deltagarna inom varje lag, såsom springlekar, förenade spring- och kastlekar, kampekar samt sånglekar.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, källkåkning och skidlöpning, då förhållandena sådant medgiva. Livriddning på is.

Trafikkultur.

Femte klassen.

Gymnastiska övningar, något mera ansträngande, såsom sammansatta fristående rörelser med ökad fordran på utförande. Hjävrörelser på ribbstol och på bom, t. ex armgång; korslingring; växel klivgång; lodäntring, något mera sammansatta balansrörelser samt balansgång även i förening med lätta arm- och benrörelser; fria hopp på stället och framåt, även i höjd över lina, samt stöd- och hünghopp. Hållningsrättande rörelser och avspänningsrörelser.

Vanlig gång och löpning med aktgivande på god hållning, ledigt rörelsesätt och fri andning; gång med sång; andra enkla gångarter.

Lekar, som kräva större uppmärksamhet, snarrådighet och snabbhet, övade inomhus och i det fria och med lärjungarna delade i leklag, såsom springlekar, kastlekar samt kompletter och sånglekar.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, källkåkning och skidlöpning, då förhållandena sådant medgiva. Livriddning på is.
'Trafikkultur.

Sjätte klassen.

Gymnastiska övningar med ökade krav i fråga om rörelsernas sammansättning samt större fordran på smidighet och snabbhet i utförandet. Svårare slingringar i stege; svårare armgång på bom; lodäntring på lina; slagäntring; överkastning framåt; balansrörelser och hopp med användande av högre redskap. Hållningsrättande rörelser och avspänningsrörelser.

Vanlig gång och löpning; uthållighets- och snabbhetstävlan mellan olika lag i det fria på slät mark och i terräng; en och annan lättare dansgångart ur våra vanligaste folkdanser med tillämpning på sånglekar.

Lekar, så mycket som möjligt i det fria, företrädesvis i två lag mot varandra med allt noggrannare samspel inom lektagen

sumt ordnade tävlingar mellan dem, såsom spring-, kast-, skjut- och dragkampslekar, bollspel samt lätta lekar med lyftning och bärning.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, kulkåkning och skidlöpning, då förhållandena sådant medgiva. Livräddning på is. Trafikkultur.

Sjunde klassen.

Gymnastiska övningar av mera krävande art i fråga om rörelsernas sammansättning samt större krav på form, uthållighet och kraft i utförandet. Växelsidiga och dubbla benrörelser i hängställning på ribbstol; armgång på bom; något svårare slag- och lodäntningar; överkastning bakåt; olika slag av något svårare hopp och balansövningar; roande sammansättningar av olika inövade rörelser. Hållningsrättande rörelser och avspänningsrörelser.

Vanlig gång och löpning med ökad fordran på uthållighet och snabbhet, vändningar under gång och löpning; några i folkdanser och folkvisedanser förekommande dansgångarter med tillämpning på sänglekar.

Lekar företrädesvis i två leklag och så mycket som möjligt i det fria samt med ökade krav på uthållighet och snabbhet samt samarbete inom lektagen.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, kulkåkning och skidlöpning, då förhållandena sådant medgiva. Livräddning på is. Trafikkultur.

Trädgårdsskötsel.

Femte klassens vårtermin och sjätte klassens hösttermin samt mellanliggande sommarferier.

Vårstädning av trädgården; trädgårdslandens värberedning; jordförbättring. Odling av allmänna köksväxter, frösådd och plantsättning; rensning och gallring; vattning. Plantering av träd, buskar och blommor; förökning genom sticklingar och avläggare, deras skötsel. Grunderna för trädbeskärning. Besprutning mot skadelinsekter. Skörd av köksväxter och frukt; sortering och förvaring. Fröinsamling. I trädgården förekommande vanligare höstarbeten. Naturliga gödselmedel och konstgödsel.

Slöjd för gossar.

Tredje klassen.

Syslöjd.

Förfärdigande av sömnadsarbeten med inlärande av förstyg, efterstyg, kaststyg och fällstyg; isättning av band och knappar. Stoppning och lappning. Grov virkning.

Fjärde klassen.

Pappslöjd.

Förfärdigande av enkla föremål, huvudsakligen genom skärning, falsning, beklädning med papper samt uppfostring; påsättning av klothörn och utförande av klotförbindelser på pärmar, portföljer m. m.; enkel häftning; ritsning och hopfästning av askar och lådor; enklare dekorerings av därför lämpliga föremål.

Kännedom om de förekommande verktygens riktiga användning och vård.

Femte klassen.

Träslöjd.

Förfärdigande av enkla föremål, huvudsakligen medelst sågning, hyvling, stickning med stämjärn, filning, täljning, borring, spikning, skruvning, putsning. Enklare ytbehandling. Undervisning i verktygens riktiga vård och användning.

Sjätte klassen.

Träslöjd.

Förfärdigande av enkla föremål med ökade krav på form och med vanligast förekommande sammansättningar, såsom limning, fogning, sinkning, gradning, borrtappning och andra enklare sammansättningar; putsning. Något svårare ytbehandling. Undervisning i verktygens rätta vård och användning.

Sjunde klassen.

Alternativ I.

Metallslöjd.

Förfärdigande av enkla föremål, huvudsakligen genom mejsling, filning, borring, nitning, smidning, lödning. Ytbehandling.

Formsinnets uppövande. Undervisning i verktygens riktiga vård och användning.

Alternativ II.

Träslöjd.

Förfärdigande av större och mindre föremål med ökade krav på form och med något svårare sammansättningar, såsom olika slag av sinkning, gradning, tappning, slitsning, svårare formningsövningar, putsning. Svårare ytbehandling. Undervisning i verktygens vård och användning. Skärpning av skärverktyg.

Slöjd för flickor.

Tredje klassen.

Förfärdigande av enklare sömnadsarbeten med inlärande av förstyg, efterstyg, fällstyg och kaststyg; isyttande av band och knappar. Märkning med efterstyg och korsstyg. Stoppning. Grov virkning.

Fjärde klassen.

Stickning med två stickor, uppläggning, rät- och avigstickning. Sömnad för hand med användande av fällstyg, efterstyg, fällsöm och knapphålssöm.

Femte klassen.

Stickning med fem stickor. Enklare mönsterstickning. Lagning och lappning. Måttagning och tillklippning av enklare sömnadsarbeten med tillämpning av förut inövade sömnadsarter och någon maskinsömnad.

Sjätte klassen.

Symaskinens skötsel och vård. Stoppning och lappning på symaskin. Förfärdigande för hand och på maskin av enklare underkläder efter av eleverna utförd måttagning och tillklippning. Någon enkel prydnadssöm.

Sjunde klassen.

Linnesömnad och enklare klädsömnad. Tyg- och kostnadsberäkning. Materiallära. Mönsterstickning. Olika slag av prydnadssöm. Vävning.

Anm.: Fyllnadsarbeten i samtliga klasser efter elevernas fria val och förmåga, i den mån sådant medhinnnes.

Hushållsgöromål.

Sjunde klassen.

Praktiskt arbete.

Tillagning av enklare maträtter, valda så att de utgöra typ för de viktigaste tillagningssätten. Bakning av råg- och vetebröd samt enklare kakor.

Enklare konservering av frukt och grönsaker. Tvätt, mangling, strykning. Dukning, servering. Rengöringsarbeten.

T e o r i.

Köksinventarier och deras vård. Bränsle och bränslesparning. Vattens användning i köket. Näringslära. Grunddragen av våra vanliga födoämnen, deras förekomst, näringsvärde, pris, tillagning och förvaring.

Genomgång av dagens arbete och beräkning av middagskostnad.

Kursplan för klasserna 1—6 i sjuklassig folkskola av första B-formen.

Kristendomskunskap.

Första och andra klassen.

Om vardera klassen utgör en läraravdelning, tillämpas den kursfördelning, som är upptagen för motsvarande klasser av A-formen. Utgöra däremot de båda klasserna tillsammans en läraravdelning, gäller den kursfördelning, som angives för första och andra klassen av andra B-formen.

Tredje och fjärde klassen.

Ena året.

Ett urval av för barnen lämpliga texter i tidsföljd ur evangelierna, huvudsakligen sådana, som hava berättande form.

I anslutning härtil: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Andra året.

Ett urval av för barnen lämpliga texter i tidsföljd ur gamla testamentet, huvudsakligen sådana, som hava berättande form.

I anslutning härtil: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Femte och sjätte klassen.

Ena året.

Jesu tal och liknelser i fylligare urval.

Den kristna kyrkans första tid bland Israels folk ur apostlagärningarnas 12 första kapitel.

Kort framställning om gudstjänsten inom den svenska kyrkan samt en översikt över kyrkoåret.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Andra året.

Bibels böcker (orientering).

Ett urval av för barnen lämpliga stycken ur gamla testamentet, speciellt profetismen.

En efter barnålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen, byggd på Jesu bergspredikan och andra Jesu vittnesbörd om sig själv och sin fader.

Pauli missionsresor enligt apostlagärningarnas senare del samt bilder ur kristendomens historia intill medeltidens slut.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Modersmål.

Första och andra klassen.

Om vardera klassen utgör en läraravdelning, tillämpas den kursfördelning, som är upptagen för motsvarande klasser av A-formen. Utgöra däremot de båda klasserna tillsammans en läraravdelning, gäller den kursfördelning, som angives för första och andra klassen av andra B-formen.

Tredje och fjärde klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från områden, som ligga barnen nära, företrädesvis hemmet och hembygden ävensom från kursen i naturkunnighet, geografi och historia. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen under läsövningarna.

Läsning.

Omläsning vid läsårets början av några under första och andra skolåret lästa stycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll huvudsakligen behandlande svenska bygdens natur och människoliv samt händelser och företeelser ur vår äldre historia.

Några övningar i tyst läsning av enkla berättelser jämte återgivande av deras innehåll.

Inlärande och uppläsning av verser, korta prosastycken och dialoger utgörande urval av det förut lästa.

A n m. Ena året genomgås en viss följd av talövningar, andra året en annan följd med i allmänhet annat innehåll. Likaså behandlas ena året en följd av läsestycken och andra året en följd av andra stycken.

Skrivning.

Tredje klassen.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom dels avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok, dels skrivning ur minnet av korta, förut avskrivna och inlärdade texter, dels skrivning efter föresägning av några förut avskrivna enkla och korta texter. Tillämpning av enkla rättskrivningsregler, företrädesvis avseende ä-, ii- och j-ljuden.

Förberedande uppsatsövningar: fritt nedskrivande av enkla meningar med ämnen, i allmänhet hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser; enkla satser förenade genom "och"; substantiv och verb i ental och flertal.

Skiljetecken dels efter lärarens anvisning, dels även någon gång på egen hand i av barnen bildade satser.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt kroppens, handens och pennans ställning; särskilda välskrivningsövningar.

Fjärde klassen.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom dels avskrivning ur bok av lästa texter, dels skrivning ur minnet av förut avskrivna och inlärdade texter, dels skrivning efter föresägning av några förut avskrivna texter. Tillämpning av enkla rättskrivningsregler, företrädesvis avseende j-, tje, sje- och äng-ljuden. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista. Provskrivning efter föresägning av ej förut förberedd text.

Förberedande uppsatsövningar, fria skrivningar med enkla, klart begränsade ämnen hämtade från talövningarna eller från andra områden, som intressera lärjungarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser och satsens huvuddelar; huvudord med bestämmningar; förening av två satser; substantiv och verb jämte några av deras vanligaste böjningsformer; sammansatta ord.

Skiljetecken dels efter lärarens anvisningar, dels även på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende noggrann

bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäver under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning.

A n m. De för båda årsklasserna skilda skrivövningarna kunna ofta behandla ämnen eller texter, som äro för klasserna helt eller delvis gemensamma, och den avsedda stegringen för fjärde klassen kan ernås antingen genom ökning av ämnets och textens omfång eller genom skärpning av kravet på självständighet vid arbetets utförande eller på annat lämpligt sätt.

Femte och sjätte klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser samt återgivande av lästa stycken med innehåll, i allmänhet utgörande urval ur kursen i naturkunnighet, geografi och historia. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen; en och annan övning att återgiva gången i en följd av berättelser eller i en längre berättelse.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll hämtat huvudsakligen från vårt lands natur och arbetsliv, från händelser och företeelser ur vår medeltids och vår nyare tids historia, bland de senare jämväl sådana, som avse några bland de främsta bland de författare, av vilka stycken blivit lästa i skolan, ävensom från vår andliga odling i övrigt.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken utgörande urval av det förut lästa. Omläsning mot slutet av läsåret av ett litet urval av stycken, inlärd i de olika klasserna.

A n m. Ena året genomgås en viss följd av talövningar och andra året en annan, i allmänhet med olika innehåll. Likaledes göres urvalet av läsestycken olika för vart och ett av de två åren.

Skrivning.

Femte klassen.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom dels avskrivning av några goda mönster för enkla skrivelser, tillhörande det praktiska livet, dels skrivning ur minnet av

Inlärdade texter, dels skrivning efter föresägning, företrädesvis av i hemmet förberedda texter, därav några jämväl avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken. Tillämpning av återstående behöfliga rättskrivningsregler, särskilt regler för dubbelskrivning av konsonant. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista. Provskrivning efter föresägning av ej förut förberedd text.

Uppsatsövningar: korta berättelser och beskrivningar med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av några under lärarens ledning gjorda anteckningar.

Språkbyggnadsövningar: satsens huvuddelar, huvudord med bestämmningar; satsföreningar; ordklasserna och ordens vanligaste böjningsformer; sammansatta och avledda ord.

Skiljetecken dels efter lärarens anvisning, dels på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: Vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende en noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning samt jämväl ledigare pennföreling och något snabbare skrivning.

Sjätte klassen.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom dels skrivning ur minnet av inlärdade texter, dels skrivning efter föresägning, jämväl avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken.

Några av de i svenska språket vanligaste utländska ordens skrivning.

Uppsatsövningar: enkla, korta beskrivningar, redogörelser och berättelser med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av en under lärarens ledning uppsatt innehållsförteckning.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med användning av olika stilhöjd avseende noggrann och regelbunden skrivstil, ledig pennföreling och nödig raskhet.

A n m. De för de två årsklasserna skilda skrivövningarna kunna ofta behandla ämnen eller texter, som äro för klasserna

helt eller delvis gemensamma, och den avsedda stegringen för sjätte klassen kan ernås antingen genom ökning av ämnets och textens omfång eller genom skärpning av kravet på självständighet vid arbetets utförande eller på annat lämpligt sätt.

Språklära.

Övningar avsedda att giva överskådlighet åt och att inskräpa vad som förut inhämtats om satsbyggnaden, orden och deras böjning, ljuden och deras beteckning samt om skiljetecknens användning.

Räkning och geometri.

Första och andra klassen.

Om vardera klassen utgör en läraravdelning, tillämpas den kursfördelning, som är upptagen för motsvarande klasser av A-formen. Utgöra däremot de båda klasserna tillsammans en läraravdelning, gäller den kursfördelning, som angives för första och andra klassen av andra B-formen.

Tredje klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar, dock med den begränsningen, att multiplikator och divisor i regel hämtas från talområdet 1—10 samt att i allmänhet endast ett räknesätt förekommer i varje uppgift.

Särskilda huvudräkningsövningar, varvid även multiplikationstabellen inläres.

Övningar i användning av även andra allmänt brukliga mått och vikter än de förut upptagna. Särskilda övningar i sortförvandling, även omfattande stycketalssorter och tidsmått.

Fjärde klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar, även omfattande enkla uppgifter med mera än ett räknesätt.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Yt- och rydmmått; i samband därmed mätning och beräkning av kvadratens och andra rektanglars ytor samt kubens och andra rätvinkliga kroppars rymder.

Översikt av mått och vikter ävensom sorter i allmänhet.

Särskilda övningar i sortförvandling.

A n m. Undervisningen meddelas på samma timmar åt tredje och fjärde klassen. I regel böra emellertid de båda klasserna erhålla olika uppgifter, varför läraren, allt efter föreliggande behov, under kortare eller längre del av timmen meddelar omedelbar undervisning åt den ena klassen, under det den andra sysselsättes med tyst räkning. Dock böra de bägge klasserna, så ofta detta finnes främja undervisningens syfte, hållas tillsammans vid den omedelbara undervisningen, varvid uppgifterna emellertid så långt möjligt givas så, att större krav komma att ställas på den högre klassen. Särskilt bör sådan gemensam undervisning förekomma, då något förhåves i tredje klassen, som behöver ytterligare inskärpas i fjärde klassen. Även vid den tysta räkningen kunna understundom på liknande sätt gemensamma uppgifter givas.

Femte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar. Allmänna bråk: bråks uppkomst och beteckning; addition och subtraktion, med begränsning till sådana uppgifter, som innehålla bråk med liten gemensam nämnare; någon övning i multiplikation och division, dock endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal; tillämpningsuppgifter.

Decimalbråk: de fyra räknesätten jämte tillämpningar; i multiplikation och division dock endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal.

Huvudräkningsövningar.

Geometrisk kurs, omfattande linjer, vinklar, parallelogrammer samt sådana kroppar, som hava förenämnda ytor till bas och mot basen vinkelräta sidor, och huvudsakligen avseende de nämnda storheternas uppritning, beskrivning och mätning i för- ening med enkla praktiska beräkningar.

Sjätte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal; fullständigare behandling av decimalbråk och allmänna bråk, dock med den begränsningen, att i fråga om allmänna bråk upptagas blott uppgifter, innehållande bråk med liten nämnare och med användning i det praktiska livet.

Procenträkning, huvudsakligen omfattande beräkning av ränta, av vinst och förlust, av rabatt och provision samt av olika ämnens sammansättning.

Andra tillämpningsuppgifter av praktisk innebörd.

Huvudräkningsövningar.

Geometrisk kurs, omfattande utom redan behandlade ytor och kroppar jämväl trianglar och förut icke upptagna fyrsidingar ävensom regelbundna månghörningar samt sådana kroppar, som hava förenämnda ytor till bas och mot basen vinkelräta sidor, och huvudsakligen avseende de nämnda storheternas upprättning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

A n m. Femte och sjätte klassen undervisas i räkning och geometri på samma timmar. I allmänhet erhålla de båda klasserna skilda uppgifter, varför läraren, allt efter föreliggande behov, under kortare eller längre del av timmen meddelar omedelbar undervisning åt en klass, under det att den andra klassen sysselsättes med tyst räkning. Dock böra de båda klasserna, då så finnes ändamålsenligt, hållas tillsammans vid den omedelbara undervisningen, varvid uppgifterna emellertid så långt möjligt givas så, att större krav kommer att ställas på den högre klassen. Särskilt bör sådan gemensam undervisning förekomma, då något förehaves i den lägre klassen, som behöver ytterligare inskärpas i den högre. Mellan femte och sjätte klassen kan man också tänka sig en kursväxling, genomförd på det sättet, att de båda klasserna i stor utsträckning hållas tillsammans och undervisas ena året huvudsakligen i allmänna bråk och andra året huvudsakligen i decimalbråk. Även vid den tysta räkningen kan i lämplig utsträckning gemensamma uppgifter med likartat innehåll givas.

Hembygdsundervisning med arbetsövningar.

Första och andra klassen.

Om vardera klassen utgör en läraravdelning, tillämpas den kursfördelning som är upptagen för motsvarande klasser av A-formen. Utgöra däremot de båda klasserna tillsammans en läraravdelning, gäller den kursfördelning, som angives för första och andra klassen av andra B-formen.

Tredje och fjärde klassen.

Ena året.

Det väsentligaste av hembygdens yt- och vattenförhållanden och dess väderleksförhållanden samt i samband härmed lakttagelser och övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta.

Några sidor av hembygdens arbetsliv och samfärdsel, vilka icke behandlas i den förra årskursen; historiska minnen och sägner, som icke upptagas i nämnda årskurs.

Andra året.

Det väsentligaste av hembygdens yt- och vattenförhållanden och dess väderleksförhållanden samt i samband härmed lakttagelser och övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta.

Några sidor av hembygdens arbetsliv och samfärdsel, vilka icke behandlas i den förra årskursen; historiska minnen och sägner, som icke upptagas i nämnda årskurs.

Geografi.

Första och andra klassen.

Geografundervisningen förberedes i dessa klasser genom hembygdsundervisningen.

Tredje och fjärde klassen.

Ena året.

Värmlands samt Götalands landskap, deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel samt viktigare orter.

Andra året.

Värmlands, Svealands övriga landskap samt Norrlands landskap, deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel samt viktigare orter.

Femte och sjätte klassen.

Ena året.

Det övriga Europa med hänsyn framför allt till sådana

länder, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Andra året.

Jordens verkliga form, globen och kartans förhållande till densamma.

Afrika, Asien, Australien och Amerika med hänsyn framför allt till sådana områden, vilka det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

A n m. Den kurs, som närmast är att anse som grundläggande eller begynnelsekurs, skall förläggas till läsår, vars hösttermin är förlagd till jämnt årtal.

Naturkunnighet.

Första och andra klassen.

I dessa klasser ingår i hembygdsundervisningen en första enkel undervisning om människokroppen samt en grundläggande undervisning om hembygdens natur, framför allt om dess djur och växter.

Tredje och fjärde klassen.

Viktigare svenska djur och växter samt berg- och jordarter.

Växternas blomning, deras frukter och frön samt deras förökning på annat sätt än genom frön.

Ena året.

Viktigare svenska djur och växter samt berg- och jordarter, särskilt sådana, som tillhöra hembygden och icke upptagas i den andra årskursen eller som äro kännetecknande för de vid geografundervisningen samtidigt behandlade svenska landskapen.

Växternas blomning.

Andra året.

Viktigare svenska djur och växter samt berg- och jordarter, särskilt sådana, som tillhöra hembygden och icke upptagas i den förra årskursen eller som äro kännetecknande för de vid geografundervisningen samtidigt behandlade svenska landskapen.

Växternas frukter och frön, deras förökning på annat sätt än genom frön.

Femte och sjätte klassen.

Ena året.

Några viktigare naturliga växtfamiljer i samband med återblick på växter, som tidigare förekommit i undervisningen.

Det viktigare om växternas liv med särskild hänsyn till rotens och bladens förrättningar samt till groningen och med tillämpningen på de odlade växterna och skogsträden. För växterna nyttiga och skadliga insekter. Växter och djur under vintern.

Viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Det enklaste om kroppars utvidgning genom värme, om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om värmets spridning genom ledning, strålning och strömning, om vattnets kretslopp, om lösning och slamning, om kemisk förening och sönderdelning, om luftens och vattnets beståndsdelar samt om förbränning; allt grundat på enkla försök.

Andra året.

Viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Djurrikets huvudgrupper i samband med återblick på djur, som tidigare förekommit i undervisningen.

Något om djurskydd och naturskydd.

Något om mått och vikt, viltskors och gasers egenskaper samt om ljudet och ljuset.

Människokroppens byggnad och livsförrättningar samt i samband därmed något om dess värd.

A n m. Den kurs, som närmast är att anse som grundläggande eller begynnelsekurs (klass 3 eller klass 5), skall förläggas till läsåret, vars hösttermin är förlagd till jämnt årtal.

Historia.

Första och andra klassen.

Undervisningen i historia förberedes huvudsakligen genom hembygdsundervisningen.

Tredje och fjärde klassen.

Berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärderna, den första kristna tidens, folkungarnas och unionstidens historia till Gustav Vasa. Ena året.

Ett mindre antal för båda årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidsskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

Andra året.

De för båda årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den förra årskursen.

Femte och sjätte klassen.

Berättelser och bilder ur vårt folks historia under Gustav Vasas och hans söners, Gustaf II Adolfs och hans båda närmaste efterträdare samt Karl XI:s och Karl XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia och från det nya statskicket tid.

Ena året.

Ett mindre antal för de båda årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidsskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

Andra året.

De för årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den förra årskursen.

A n m. Kurser under "ena året" skola avse läsår, vars hösttermin är förlagd till jämnt årtal, och "andra året" läsår, vars hösttermin är förlagd till udda årtal.

Teckning.

Första och andra klassen.

Teckningen ingår i dessa klasser i de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen.

Tredje klassen.

Frihandsteckningen: teckning under de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen;

enkel profildeckning efter föremål ur växt- och djurriket samt kulturhistoriska och industriella föremål m. m. ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien, allt i möjligaste nära anslutning till tredje klassens undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lättare färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Fjärde klassen.

Frihandsteckning: teckning under de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen;

profildeckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien, allt i möjligast nära anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lättare färgläggning i samband med teckningsövningarna.

A n m. Tredje och fjärde klassens undervisning i teckning förlägges till samma timmar. För att lärjungarna skola kunna fortskrida i färdighet alltefter tilltagande övning och utveckling, böra dock de båda klasserna i allmänhet erhålla olika uppgifter. Detta bör likväl icke hindra, att de, då så finnes ändamålsenligt, erhålla gemensam undervisning, vilket särskilt bör bliva fallet i fråga om den teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien, som ansluter sig till årets undervisning i andra ämnen. Även i detta fall bör dock den högre klassen så långt möjligt få utföra mera krävande arbete.

Femte klassen.

Frihandsteckning: profildeckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien i anslutning till femte klassens undervisning i övrigt och till

barnens liv utanför skolan; färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Sjätte klassen.

Frihandsteckning: profilsteckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien i anslutning till sjätte klassens undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; teckning efter allmogemönster, helst från det egna landskapet och efter verkliga föremål; lättare övningar i perspektivisk teckning efter enkla föremål; färgläggning och skuggning i samband med teckningsövningarna.

Lineärritning: för gossar: projektionsritning i två plan huvudsakligen efter enkla slöjdföremål;

för flickor: enkla ritövningar i anslutning till slöjdarbetet.

A n m. Femte och sjätte klassens undervisning i teckning förlägges till samma timmar. För att lärjungarna skola kunna fortskrida i färdighet allt efter tilltagande övning och utveckling, böra dock de båda klasserna i allmänhet erhålla olika uppgifter. Detta bör likväl icke hindra, att de, då så finnes ändamålsenligt, undervisas gemensamt. Sådän gemensam undervisning är särskilt lämplig i fråga om den teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien, som ansluter sig till årets undervisning i andra ämnen. Även i detta fall bör dock den högre klassen så långt möjligt få utföra mera krävande arbete.

Sång.

Första och andra klassen.

Om vardera klassen utgör en läraravdelning, tillämpas den kursfördelning, som är upptagen för motsvarande klasser av A-formen. Utgöra däremot de båda klasserna tillsammans en läraravdelning, gäller den kursfördelning, som angives för första och andra klassen av andra B-formen.

Tredje och fjärde klassen.

Enkla tonbildningsövningar, omfattande andningsövningar samt övningar för erhållande av mjuk tonansats och huvudklang (huvudresonans).

Ritmiska övningar, omfattande betoning och taktering av två-, tre- och fyrtakt.

Inlärande av noter, även punkterade, med olika tidsvärden samt motsvarande paustecken.

Lätta tonträffningsövningar företrädesvis i C-dur och a-moll.

Sånger, lämpade efter barnens ålder, särskilt sådana, som beröra årstiderna, hemmet, hembygden och fosterlandet, och sådana, som kunna skänka omväxling och stämning åt undervisningen i skolans olika ämnen. Psalmer, företrädesvis sådana, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan, och sådana, som ingå i årets kurs i kristendoms-kunskap. Valda delar ur musiken till svenska mässan.

A n m. De båda klasserna undervisas i allmänhet gemensamt. Av sånger och psalmer sjunges en och annan båda åren, men i regel göres urvalet olika. Även under den gemensamma undervisningen bör, så vitt möjligt, större krav ställas på den högre klassen.

Femte och sjätte klassen.

Fortsatta tonbildningsövningar.

Fortsatta ritmiska övningar, omfattande jämvil betoning och taktering av melodier, som inövas under året.

Fortsatta tonträffningsövningar, företrädesvis i F-dur och d-moll, B-dur och g-moll, G-dur och e-moll, D-dur och h-moll.

Sånger särskilt fosterländska sånger och folkvisor. Psalmer, företrädesvis sådana, som ingå i årets kurs i kristendoms-kunskap. Valda delar ur musiken till svenska mässan.

A n m. De båda klasserna undervisas i allmänhet gemensamt. Av sånger och psalmer sjunges en och annan båda åren, men i regel göres urvalet olika. Även under den gemensamma undervisningen bör, så vitt möjligt, större krav ställas på den högre klassen.

Gymnastik med lek och idrott.

Första och andra klassen.

Om vardera klassen utgör en läraravdelning, tillämpas den kursfördelning, som är upptagen för motsvarande klasser av A-formen. Utgör däremot de båda klasserna tillsammans en

läraravdelning, gäller den kursfördelning, som angives för första och andra klassen av andra B-formen.

Tredje och fjärde klassen.

Lätta gymnastiska övningar, såsom ben-, arm-, huvud- och bälrörelser, utförda i enkla utgångsställningar. Lätta rörelser på bom och ribbstol med något ökad höjd över golvet; vägslingring i stege; rörelser i stuphängande och stupfallande ställningar; överslag på bom; balansrörelser på golv, bänkräbba eller låg väind bom; fria hopp på stället och med förflyttning, svikthopp samt stödhopp med låga redskap och hänghopp. — Rytmska gymnastiska lekrörelser. — Enkla hållningsrättande rörelser och avspänningsrörelser.

Vanlig gång och löpning med fordran på samtakt, andra lätta gångarter, såsom gång på tå, gång med markering av takten, med fotombyte eller med knäupplyftning.

Något mera krävande lekar, såsom spring- och kampelekar med stegrad fordran på uthållighet och påpasslighet, kastlekar med större och mindre bollar samt gångelekar.

Idrottsövningar, omfattande begynnande övningar i sluning, skridskoåkning, kälkäkning och skidloppning, då förhållandena sådant medgiva.

Trafikkultur.

A n m. För fjärde klassen skärpes i någon mån fordringarna på uthållighet och utförande.

Femte och sjätte klassen.

Gymnastiska övningar, med ökade krav i fråga om rörelsernas sammansättning samt större fordran på uthållighet och snabbhet i utförandet. Hävrörelser på ribbstol och på bom; överkastning framåt; svårare slingringar i stege; slagäntring; lodäntring på lina; något mera sammansatta balansrörelser samt balansgång, även i förening med lätta arm- och benrörelser; fria hopp på stället och framåt, även i höjd över lina, samt stöd och hänghopp. Hållningsrättande rörelser och avspänningsrörelser.

Vanlig gång och löpning med aktgivande på god hållning, ledigt rörelsesätt och fri andning; uthållighets- och snabbhets-

tävlan mellan olika lag i det fria på slät mark och i terräng; gång med sång; andra enkla gångarter, såsom gång med hopp på varje steg; en och annan lättare dansgångart ur våra vanligaste folkdanser med tillämpning på sånglekar.

Lekar, som kräva större uppmärksamhet, snarrådighet och snabbhet, övade inomhus och i det fria med lärjungarna delade i leklag, såsom springlekar, kastlekar samt komplekar och sånglekar.

Idrottsövningar i slmning, skridskoåkning, kälkåkning och skidlöpning, då förhållandena sådant medgiva. Livriddning på is.

Trafikkultur.

A n m. För sjätte klassen skärpes i någon mån fordringarna på uthållighet och utförande; i t. ex. balansrörelser och hopp kan stegringen åstadkommas genom användning av högre redskap.

Trädgårdsskötsel.

Fjärde klassen (vårterminen) och femte klassen (höstterminen).

Trädgårdsländens vårberedning, rensning och vattning; sådd av några ettåriga blomsterväxter; odling och skörd av frököksväxter och någon rotköksväxt; växters förökning genom sticklingar och avläggare; trädgårdsländens höstberedning.

Femte klassen (vårterminen) och sjätte klassen (höstterminen).

Trädgårdsländens vårberedning, rensning och vattning; sådd och plantering av ettåriga blomsterväxter; odling och skörd av rot- och bladköksväxter; plantering och skötsel av jordgubbar och rabarber; trädgårdsländens höstberedning; fruktens skörd, sortering och förvaring.

Sjätte klassen (vårterminen).

Jordförbättring, naturliga gödselmedel och deras tillvaratagande, konstgödsel, plantering och skötsel av fleråriga blomsterväxter; skötsel av skolans prydnadsbuskar och träd; plantering av fruktträd och bärbuskar samt deras fortsatta vård. ;

Slöjd för gossar.

Tredje klassen.

Syslöjd.

Förfärdigande av sömnadsarbeten med inlärande av förstyg, efterstyg, kaststyg och fällstyg; isättning av band och knappar. Stoppning och lappning. Grov virkning.

Fjärde klassen.

Pappslöjd.

Förfärdigande av enkla föremål, huvudsakligen genom skärning, falsning, beklädning med papper samt uppfodring; påsättning av klothörn och utförande av klotförbindelser på pärmar, portföljer m. m.; enkel häftning; ritsning och hopfästning av askar och lådor; enklare dekorerings av därför lämpliga föremål.

Kännedom om de förekommande verktygens riktiga användning och vård.

Femte klassen.

Träslöjd.

Förfärdigande av enkla föremål, huvudsakligen medelst sågning, hyvling, stickning med stämjärn, filning, täljning, borring, spikning, skruvning, putsning. Enklare ytbehandling. Undervisning i verktygens riktiga vård och användning.

Sjätte klassen.

Träslöjd.

Förfärdigande av enkla föremål med ökade krav på form och med vanligast förekommande sammansättningar, såsom limning, fogning, sinkning, gradning, borrhoppning och andra enklare sammansättningar; putsning. Något svårare ytbehandling. Undervisning i verktygens rätta vård och användning.

Slöjd för flickor.

Tredje klassen.

Förfärdigande av enklare sömnadsarbeten med inlärande av förstyg, efterstyg, fällstyg och kaststyg; isättning av band

och knappar. Märkning med efterstyng och korsstyng. Stoppning. Grov virkning.

Fjärde klassen.

Stickning med två stickor, uppläggning, rät- och avigstickning. Sömnad för hand med användande av fällstyng, efterstyng, fällsöm och knapphållsöm.

Femte klassen.

Stickning med fem stickor. Enklare mönsterstickning. Lagning och lappning. Måttagning och tillklippning av enklare sömnadsarbeten med tillämpning av förut inövade sömnadsarter och någon maskinsömnad.

Sjätte klassen.

Symaskinens skötsel och vård. Stoppning och lappning på symaskin. Förfärdigande för hand och på maskin av enklare underkläder efter av eleverna utförd måttagning och tillklippning. Någon enkel prydnadssöm.

Anm. Fyllnadsarbeten i samtliga klasser efter elevernas fria val och förmåga, i den mån sådant medhännes.

Kursplan för klasserna 1—6 i sjuklassig folkskola av andra B-formen.

Kristendomskunskap.

Första och andra klassen.

Enkla, muntligt meddelade berättelser ur evangellerna, ägnade att grundlägga barnens första religiösa och sedliga föreställningar, samt några få likaledes muntligt meddelade enkla berättelser ur gamla testamentet.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln; några psalmer; morgon-, afton- och bordsböner; "Fader vår" och "vilsignelsen".

A n m. Under andra terminen genomgås ena året vissa delar av kursen och andra året de återstående.

Tredje och fjärde klassen.

Ena året.

Ett urval av för barnen lämpliga texter i tidsföljd ur gamla testamentet, huvudsakligen sådana, som ha berättande form.

Ur evangellerna berättelserna om Jesu födelse och barndom, om Johannes döparen och Jesu dop.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln; några psalmer.

Andra året

Ett urval av för barnen lämpliga texter i tidsföljd ur evangellerna (tiden efter Jesu dop), huvudsakligen sådana, som ha berättande form.

Den kristna kyrkans första tid bland Israels folk ur apostlagärningarnas 12 första kapitel.

Pauli missionsresor enligt apostlagärningarnas senare del.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln; några psalmer.

Femte och sjätte klassen.

Ena året.

Jesu tal och liknelser i fylligare urval.

Kort framställning om gudstjänsten inom den svenska kyrkan samt en översikt över kyrkoåret.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje och fjärde klassen.

Andra året.

Bibelns böcker (orientering).

Ett urval av för barnen lämpliga stycken ur gamla testamentet, speciellt profetismen.

En efter barnålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen, byggd på Jesu bergspredikan och andra Jesu vittnesbörd om sig själv och sin Fader.

Bilder ur kristendomens historia intill medeltidens slut.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje och fjärde klassen.

A n m. Kurser under "ena året" skola avse läsår, vars hösttermin är förlagd till jämnt årtal, och under "andra året" läsår, vars hösttermin är förlagd till udda årtal.

Modersmål.

Första klassen.

Första terminen.

Tal- och läsövningar.

Samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet.

I anslutning härtil: övningar att urskilja och uttala ljuden samt att läsa ljudtecken, ord, uttryck och korta meningar ävensom övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Skrivövningar.

Lilla alfabetet med särskild vikt vid inlärande av kroppens, handens och pennans ställning, ord, uttryck och korta meningar, hämtade från tal- och läsövningarna, efter lärarens föreskrivning samt, om så anses lämpligt, några av stora alfabetets bokstäver.

Andra terminen.

Talövningar.

Samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet. Återgivande av korta berättelser, i allmänhet ur barnens läsebok, berättade eller förelästa av läraren eller ock av barnen lästa under läsovningarna.

I lämplig anslutning till det föregående: övningar för vinnande av ett tydligt och värdat uttal.

Läsning.

Omtagning av några grundläggande övningar. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, i allmänhet förut förelästa eller berättade av läraren och återgivna av barnen.

Inlärande och uppläsning av korta uttryck, ett fåtal enkla verser och dialoger.

Skrivning.

Omtagning av viktigare övningar från föregående termin. Fortsatta övningar med de små bokstäverna, stor bokstav i egen-namn och vid början av en mening. Skrivning av uttryck och korta meningar från tal- och läsovningarna, huvudsakligen efter lärarens föreskrivning. Skrivning ur minnet av ord och korta uttryck. Övningar att med urskiljande av ljuden angiva deras beteckning; uppdelning i stavelser.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inlärande av bokstävernas form och sammanbindning samt kroppens, handens och pennans ställning.

Andra klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från områden, som ligger barnen nära, företrädesvis hemmet och hembygden. Återgivande av korta berättelser, av läraren berättade eller förelästa ur läseboken eller ock av barnen lästa under läsovningarna.

I lämplig anslutning till det föregående: övningar för vinnande av ett tydligt och värdat uttal.

Läsning.

Omläsning vid terminens början av några grundläggande

övningsstycken samt av några tidigare lästa stycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, antingen förelästa av läraren och återgivna av barnen eller på annat sätt lämpligt förberedda.

Inlärande och uppläsning av korta uttryck, enkla verser och dialoger valda ur det förut lästa.

Skrivning.

Rättsskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom dels avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok, dels skrivning ur minnet av enkla, korta, förut avskrivna och inlärd texter, dels skrivning efter föresägning av en och annan kort och enkel, förut avskriven eller överläst text.

Då och då fritt nedskrivande av enkla meningar om ämnen, i allmänhet hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser samt benämningar på föremål i ental och flertal.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävornas form och sammanbindning samt kroppens, handens och pennans ställning; en och annan kortare särskild välskrivningsövning.

A n m. Under läsårets andra termin iiro talövningarna gemensamma för de båda klasserna med nödig stegring för andra klassen. Andra klassen deltagar i första klassens läsövningar, då så erfordras för omläsning av tidigare lästa stycken.

Tredje och fjärde klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från områden, som ligga barnen nära, företrädesvis hemmet och hembygden iivensom från kursen i naturkunnighet, geografi, historia. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen under läsövningarna.

Läsning.

Omläsning vid läsårets början av några under första och andra skolåret lästa stycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll huvudsak-

ligen behandlande svenska bygders natur och människoliv samt händelser och företeelser ur vår äldre historia.

Några övningar i tyst läsning av enkla berättelser jämte återgivande av deras innehåll.

Inlärande och uppläsning av verser, korta prosastycken och dialoger utgörande urval ur det förut lästa.

Anm. Ena året genomgås en viss följd av talövningar, andra året en annan följd med i allmänhet annat innehåll. Likaså behandlas ena året en följd av läsestycken, andra året en följd av andra stycken.

Skrivning.

Tredje klassen.

Rättsskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom dels avskrivning av lästa texter efter föreskrivning ur bok, dels skrivning ur minnet av korta, förut avskrivna och inlärdade texter, dels skrivning efter föresägning av några förut avskrivna enkla och korta texter. Tillämpning av enkla rättsskrivningsregler, företrädesvis avseende ä-, ä- och j-ljuden.

Förberedande uppsatsövningar: fritt nedskrivande av enkla meningar med ämnen, i allmänhet hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser; enkla satser förenade genom "och"; substantiv och verb i ental och flertal.

Skiljetecken dels efter lärarens anvisning, dels även någon gång på egen hand i av barnen bildade texter.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstälvernas form och sammanbindning samt kroppens, handens och pennans ställning; särskilda välskrivningsövningar.

Fjärde klassen.

Rättsskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom dels avskrivning ur bok av lästa texter, dels skrivning ur minnet av förut avskrivna och inlärdade texter, dels skrivning efter föresägning av några förut avskrivna texter. Tillämpning av enkla rättsskrivningsregler, företrädesvis avseende j-, tje-, sje- och äng-ljuden. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista. Provskrivning efter föresägning av ej förut förberedd text.

Förberedande uppsatsövningar, fria skrivningar med enkla,

klart begränsade ämnen hämtade från talövningarna eller från andra områden, som intressera lärjungarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser och satsens huvuddelar; huvudord med bestämmningar; förening av två satser; substantiv och verb jämte några av deras vanligaste böjningsformer; sammansatta ord.

Skiljetecken dels efter lärarens anvisningar, dels även på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende en noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning.

A n m. De för båda årsklasserna skilda skrivövningarna kunna ofta behandla ämnen eller texter, som äro för klasserna helt eller delvis gemensamma, och den avsedda stegringen för fjärde klassen kan ernås antingen genom ökning av ämnets och textens omfång eller genom skärpning av kravet på självständighet vid arbetets utförande eller på annat lämpligt sätt.

Femte och sjätte klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser samt återgivande av lästa stycken med innehåll, i allmänhet utgörande urval ur kursen i naturkunnighet, geografi och historia. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen; en och annan övning att återgiva gången i en följd av berättelser eller i en längre berättelse.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll hämtat huvudsakligen från vårt lands natur och arbetsliv, från händelser och företeelser ur vår medeltids och vår nyare tids historia, bland de senare jämväl sådana, som avse några bland de främsta av de författare, av vilka stycken blivit lästa i skolan, ävensom från vår andliga odling i övrigt.

Några övningar i tyst läsning av lämpliga stycken jämte redogörelse för deras innehåll.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken

utgörande urval ur det förut lästa. Omläsning mot slutet av året av ett litet urval av stycken, inlärd i de olika klasserna.

A n m. Ena året genomgås en viss följd av talövningar och andra året en annan, i allmänhet med olika innehåll. Likaledes göres urvalet av läsestycken olika för vart och ett av de två åren.

Skrivning.

Femte klassen.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom dels avskrivning av några goda mönster för enkla skrivelser, tillhörande det praktiska livet, dels skrivning ur minnet av inlärd texter, dels skrivning efter föresägning, företrädesvis av i hemmet förberedda texter, därav några jämväl avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken. Tillämpning av återstående behövliga rättskrivningsregler, särskilt regler för dubbelskrivning av konsonant. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista. Provskrivning efter föresägning av ej förut förberedd text.

Uppsatsövningar: korta berättelser och beskrivningar med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av under lärarens ledning gjorda anteckningar.

Språkbyggnadsövningar: satsens huvuddelar, huvudord med bestämmningar; satsföreningar; ordklasserna och ordens vanligaste böjningsformer; sammansatta och avledda ord.

Skiljetecken dels efter lärarens anvisning, dels på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende en noggrann bokstavbildning och sammanbindning av bokstäverna under lakttagande av jämna avstånd och jämn lutning samt jämväl ledigare pennföring och något snabbare skrivning.

Sjätte klassen.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom dels skrivning ur minnet av inlärd texter, dels skrivning efter föresägning, jämväl avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken.

Några av de i svenska språket vanligaste utländska ordens skrivning.

Uppsatsövningar: enkla, korta beskrivningar, redogörelser och berättelser med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behövs, av en under lärarens ledning uppsatt innehållsförteckning.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med användning av småstil avseende noggrann och regelbunden skrivstil samt ledig pennföring och nödig raskhet.

Anm. De för de två årsklasserna skilda skrivövningarna kunna ofta behandla ämnen eller texter, som äro för klasserna helt eller delvis gemensamma, och den avsedda stegringen för sjätte klassen kan ernås antingen genom ökning av ämnets och textens omfång eller genom skärpning av kravet på självständighet vid arbetets utförande eller på annat liknande sätt.

Språklära.

Övningar avsedda att giva överskådlighet åt och att inskräpa vad som förut inhämtats om satsbyggnaden, orden och deras böjning, ljuden och deras beteckning samt om skiljetecknens användning.

I vissa fall kunna särskilt talövningar och läsning vara gemensamma för tredje—sjätte klassen, isynnerhet då inom tredje och fjärde klassen förehaves något, som bör ytterligare inskräpas inom femte och sjätte klassen.

Räkning och geometri.

Första klassen.

Behandling av talområdet 1—20 eller, där så finnes lämpligt, 1—30, därvid övningar för vinnande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och frändragning.

Övningar i användning av mått: centimeter och deciliter; vikter: hektogram; mynt: ören. Några vanligare stycketalsorter och tidsmått.

Andra klassen.

Behandling av talområdet 1—100, därvid övningar för vin-

nande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och från-
dragning.

Övningar i användning av mått: centimeter, decimeter och
meter — i samband därmed någon användning av större tal än
100 —; deciliter och liter; vikter: hektogram och kilogram;
mynt: ören och kronor. Vanligare stycketalssorter och tids-
mått. Datumbeteckning.

A n m. Första och andra klassen undervisas i regel på sam-
ma timmar i räkning. De båda klasserna böra dock i allmänhet
erhålla olika uppgifter. Någon gång torde de emellertid
fördel kunna undervisas gemensamt, vilket särskilt är lämpligt,
då grundläggande övningar, som förekomma i första klassen,
behöva änyo genomgå i andra klassen.

Tredje klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar, dock
med den begränsning, att multiplikator och divisor i regel häm-
tas från talområdet 1—10 samt att i allmänhet endast ett räkne-
sätt förekommer i varje uppgift.

Särskilda huvudräkningsövningar, varvid även multiplika-
tionstabellen inläres.

Övningar i användning av även andra allmänt brukliga mått
och vikter än de förut upptagna. Särskilda övningar i sortför-
vandling, även omfattande stycketalssorter och tidsmått.

Fjärde klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar, även
omfattande enkla uppgifter med mera än ett räknesätt.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Yt- och rymdmått: i samband därmed mätning och beräkning
av kvadratens och andra rektanglars ytor samt kubens och
andra rätvinkliga kroppars rymder.

Översikt av mått och vikter ävensom sorter i allmänhet.

Särskilda övningar i sortförvandling.

Femte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal jämte
tillämpningar. Allmänna bråk: bråks uppkomst och beteck-
ning; addition och subtraktion, med begränsning till sådana upp-

gifter, som i regel innehålla blott två bråk med liten gemensam nämnare; någon övning i multiplikation och division, dock endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal; tillämpningsuppgifter.

Decimalbråk: de fyra räknesätten jämte tillämpningar; i multiplikation och division dock endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal.

Huvudräkningsövningar.

Geometrisk kurs, omfattande linjer, vinklar, parallelogrammer samt sådana kroppar, som hava förenämnda ytor till bas och mot basen vinkelrätta sidor, och huvudsakligen avseende de nämnda storheternas upprättning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

Sjätte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal; fullständigare behandling av decimalbråk och allmänna bråk, dock med den begränsningen, att i fråga om allmänna bråk upptagas blott uppgifter, innehållande bråk med liten nämnare och med användning i det praktiska livet.

Procenträkning, huvudsakligen omfattande beräkning av ränta, av vinst och förlust, av rabatt och provision samt av olika ämnens sammansättning.

Andra tillämpningsuppgifter av praktisk innebörd.

Huvudräkningsövningar.

Geometrisk kurs, omfattande utom redan behandlade ytor och kroppar jämväl trianglar och förut icke upptagna fyrstänglar ävensom regelbundna månghörningar samt sådana kroppar, som hava förenämnda ytor till bas och mot basen vinkelrätta sidor, och huvudsakligen avseende de nämnda storheternas upprättning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

A n m. Samtliga klasser på folkskolestadiet undervisas i regel på samma timmar i räkning och geometri. I den utsträckning, som erfordras, för att lärjungarna skola kunna alltefter tilltagande utveckling och övning fortsätta i insikt och färdighet, böra de särskilda klasserna erhålla olika uppgifter och därför hållas skilda både vid lärarens omedelbara undervisning och vid

tyst räkning. Å andra sidan böra olika klasser, så långt detta är förenligt med undervisningens syfte, erhålla gemensam omedelbar undervisning, varvid uppgifterna dock så vitt möjligt ordnas så, att större krav komma att ställas på en högre klass än på en lägre. Särskilt bör sådan gemensam undervisning förekomma, då något förehaves i en lägre klass, som behöver ytterligare inskräpning i en högre. Lämpligast är att hålla tillsammans å ena sidan tredje och fjärde klassen, för vilka båda klasser kursen huvudsakligen utgöres av de fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar, och å andra sidan femte och sjätte klassen, för vilka kursväxling kan tänkas genomförd på det sättet, att av bråk upptagas ena året huvudsakligen allmänna bråk och andra året huvudsakligen decimalbråk.

Även vid den tysta räkningen böra, i den mån så finnes lämpligt, gemensamma uppgifter givas.

Hembygdsundervisning med arbetsövningar.

Första och andra klassen.

Ena året.

Höstlektioner.

Skolan. Trädgården. Hemmet. Förberedelser till julen. Julfirandet.

Vinterlektioner.

Vintertecken. Vinterns fåglar. Vinternöjen. Några av våra husdjur. Handelsboden.

Vår- och sommarlektioner.

Vårtecken. Vårarbete. Sommaren.

Andra året.

Uppgifter för sammanhängande iakttagelser: väderleksförhållanden någon månad.

Fortlöpande kursplan:

Höstlektioner.

Skolan. Sommarminnen. Höstarbete i trädgården och på åkern. Vår föda. Julen.

Vinterlektioner.

Våra kläder. Våra bostäder. Klockan och tidsindelningen. Olika sätt att färdas. Olika sätt att meddela sig med varandra.

Vår- och sommarlektioner.

Vårtecken. Frukttträden om våren. Sommaren. Djur- och växtliv om våren och sommaren.

Tredje och fjärde klassen.

För hembygden kunnatecknande yt- och vattenförhållanden, väderleksförhållanden, jordmån, arbetsliv och samfärdsel, historiska minnen och sägner.

Ena året.

Det väsentligaste av hembygdens yt- och vattenförhållanden och dess väderleksförhållanden samt i samband därmed lakttagelser och övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta.

Några sidor av hembygdens arbetsliv och samfärdsel, vilka icke behandlas i den andra årskursen; några historiska minnen och sägner, som icke upptagas i nämnda årskurs.

Andra året.

Det väsentligaste av hembygdens yt- och vattenförhållanden och dess väderleksförhållanden samt i samband därmed lakttagelser och övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta.

Några sidor av hembygdens arbetsliv och samfärdsel, vilka icke behandlas i den förra årskursen; några historiska minnen och sägner, som icke upptagas i nämnda årskurs.

Geografi.

Första och andra klassen.

Geografiundervisningen förberedes i dessa klasser genom hembygdsundervisningen.

Tredje och fjärde klassen.

Ena året.

Värmlands och Götalands landskap, deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurliv, arbetsliv och samfärdsel samt viktigare orter.

Andra året.

Värmland, Svealands övriga landskap samt Norrlands landskap, deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat,

växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel samt viktigare orter.

Femte och sjätte klassen.

Ena året.

Det övriga Europa med hänsyn framför allt till sådana länder, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Andra året.

Jordens verkliga form, globen och kartans förhållande till densamma. Afrika, Asien, Australien och Amerika, med hänsyn framför allt till sådana områden, vilka det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

A n m. Den kurs, som närmast är att anse som grundläggande eller begynnelsekurs, skall förläggas till läsårs, vars hösttermin är förlagd till jämnt årtal.

Naturkunnighet.

Första och andra klassen.

I dessa klasser ingår i hembygdsundervisningen en första enkel undervisning om människokroppen samt en grundläggande undervisning om hembygdens natur, framför allt om dess djur och växter.

Tredje och fjärde klassen.

Viktigare svenska djur och växter samt berg- och jordarter.

Något om växternas blomning, deras frukter och frön samt deras förökning på annat sätt än genom frön.

Ena året.

Viktigare svenska djur och växter samt berg- och jordarter, särskilt sådana, som tillhöra hembygden och icke upptagas i den andra årskursen eller som äro kännetecknande för de vid geografiundervisningen samtidigt behandlade svenska landskapen.

Något om växternas blomning.

Andra året.

Viktigare svenska djur och växter samt berg- och jordarter,

särskilt sådana, som tillhöra hembygden och icke upptagas i den förra årskursen eller som äro kännetecknande för de vid geografiundervisningen samtidigt behandlade svenska landskapen.

Något om växternas frukter och frön samt deras förökning på annat sätt än genom frön.

Femte och sjätte klassen.

Ena året.

Några viktigare naturliga växtfamiljer i samband med återblick på växter, som tidigare förekommit i undervisningen.

Det viktigaste om växternas liv med särskild hänsyn till rotens och bladens förrättningar samt till groningen och med tillämpning på de odlade växterna och skogsträden. För växterna nyttiga och skadliga insekter. Växter och djur under vintern.

Viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Det enklaste om kroppars utvidgning genom värme, om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om värnets spridning genom ledning, strålning och strömning, om vattnets kretslopp, om lösning och slamning, om kemisk förening och sönderdelning, om luftens och vattnets beständesdelar samt om förbränning; allt grundat på enkla försök.

Andra året.

Viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Djurrikets huvudgrupper i samband med återblick på djur, som tidigare förekommit i undervisningen. Något om djurskydd och naturskydd.

Något om mått och vikt, vätskors och gasers egenskaper samt om ljudet och ljuset.

Människokroppens byggnad och livsförrättningar samt i samband därmed något om dess vård.

A n m. Den kurs, som närmast är att anse som grundläggande eller begynnelsekurs (klass 3 eller klass 5), skall förläggas till läsår, vars hösttermin är förlagd till jämmt årtal.

Historia.

Första och andra klassen.

Undervisningen i historia förberedes huvudsakligen genom hembygdsundervisningen.

Tredje och fjärde klassen.

Berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärdernas, den första kristna tidens, folkungarnas och unionstidens historia till Gustaf Vasa.

Ena året.

Ett mindre antal för båda årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt lägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidsskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma, och som icke ingå i den andra årskursen.

Andra året.

De för båda årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma, och som icke ingå i den förra årskursen.

Femte och sjätte klassen.

Berättelser och bilder ur vårt folks historia under Gustaf Vasas och hans söners, Gustaf II Adolfs och hans båda närmaste efterträdare samt Karl XI:s och Karl XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia och från det nya statsskickets tid.

Ena året.

Ett mindre antal för båda årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro lägnade att fastställa sammanhanget och att belysa de olika tidsskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma, och som icke ingå i den andra årskursen.

Andra året.

De för båda kurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom för året ett antal andra berättelser och

bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma, och som icke ingå i den förra årskursen.

A n m. Kurser under "ena året" skola avse läsår, vars hösttermin är förlagd till jämmt årtal, och "andra året", läsår, vars hösttermin är förlagd till udda årtal.

Teckning.

Första och andra klassen.

Teckningen ingår i dessa klasser i de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen.

Tredje klassen.

Frihandsteckning: teckning under de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen ;

enkel profilteckning efter föremål ur växt- och djurriket samt kulturhistoriska och industriella föremål m. m. ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien, allt i möjligast nära anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lättare färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Fjärde klassen.

Frihandsteckning: teckning under de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen ;

enkel profilteckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien, allt i möjligast nära anslutning till fjärde klassens undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lättare färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Femte klassen.

Frihandsteckning: profilteckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien i anslutning till femte klassens undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Sjätte klassen.

Frihandsteckning: profilteckning efter föremål ävensom teck-

ning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien i anslutning till sjätte klassens undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; teckning efter allmogemönster, helst från det egna landskapet och efter verkliga föremål; lättare övningar i perspektivisk teckning efter enklare föremål; färgläggning och skuggning i samband med teckningsövningarna.

Lineärritning: för gossar: projektionsritning i två plan huvudsakligen efter enkla slöjdföremål;

för flickor: enkla ritövningar i anslutning till slöjdarbetet.

A n m. Lärarens omedelbara undervisning i teckning för samtliga klasser på folkskolestadiet förlägges till samma timmar. Tyst övning i teckning, medan läraren lämnar omedelbar undervisning i annat ämne, kan förekomma dels samtidigt för tredje och fjärde klassen, dels samtidigt för de övriga klasserna. För att lärjungarna skola kunna fortskrida i färdighet eller efter tilltagande övning och utveckling, böra dock de särskilda klasserna i allmänhet erhålla olika uppgifter. Detta bör likväl icke hindra, att två eller flera klasser, då så finnes ändamålsenligt, undervisas gemensamt. Sådän gemensam undervisning är särskilt lämplig i fråga om den teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien, som ansluter sig till årets undervisning i andra ämnen, men även därvid bör en högre klass så långt möjligt få utföra mera krävande arbete än en lägre.

Sång.

Första och andra klassen.

Enkla tonbildningsövningar, omfattande andningsövningar samt övningar för erhållande av mjuk tonsats och huvudklang (huvudresonans).

Lätta barnvisor, vilkas melodier röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven. Lättare psalmer, företrädesvis sådana, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan, samt sådana, som ingå i årets kurs i kristendomskunskap och vilkas melodier röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven.

A n m. De båda klasserna undervisas i allmänhet gemensamt. Av sånger och psalmer sjungas en och annan båda åren, men i regel göres urvalet olika. Även under den gemensamma

undervisningen bör, så vitt möjligt större krav ställas på den högre klassen.

Tredje—sjätte klassen.

Fortsatta tonbildningsövningar.

Rytmiska övningar, omfattande betoning och taktering av två-, tre- och fyrtakt.

Inlärande av noter med olika tidsvärden samt motsvarande paustecken.

Lätta tonträffningsövningar.

Sånger, lämpade efter barnens ålder, särskilt sådana, som kunna skänka omväxling och stämning åt undervisningen i skolans olika ämnen. Psalmer, företrädesvis sådana, som lämpa sig för morgon- och aftonböerna i skolan, och sådana, som ingå i årets kurs i kristendomskunskap. Valda delar ur musiken till svenska mißsan.

A n m. Klasserna undervisas gemensamt i den utsträckning, som med hänsyn till lärjungarnas utveckling låter sig göra. I vissa fall böra dock barnen vid undervisningen fördelas i grupper antingen efter klasser eller på annat lämpligt sätt. Vid både den ena och den andra anordningen bör emellertid eftersträvas, att större krav så långt som möjligt komma att ställas på de mera försigkomna lärjungarna. Vid urvalet av sånger och psalmer bör tillses, å ena sidan att nya sådana upptagas för varje år samt å andra sidan att nödig omtagning av redan inövade sker, så att barnen vid avgång från skolan kunna förfoga över ett litet begränsat förråd av våra vackraste melodier.

Gymnastik med lek och idrott.

Första och andra klassen.

Lätta, kortvariga lekar, såsom spring- och kamplekar samt kastlekar med små och stora bollar.

Gymnastiska lekrörelser iignade att tilltala barnens fantasi, särskilt rytmiska.

Sånglekar.

Lätta övningar, som kräva ringa ansträngning samt ansluta sig till barnens egna friare former av rörelser, utförda utan redskap eller med redskap, t. ex. bänk eller ribbstol, på ringa höjd

över golvet, såsom låga klättringar på ribbstol; lätta hopp; kullerbytta; balansgång på ovänd bänk och parvis på vänd bänk; arm- och benrörelser. Enkla hållningsrättande rörelser och avspänningsrörelser.

Vanlig gång utan strängare fordran på samtakt, kortvarig fri löpning.

A n m. För andra klassen skärpes i någon mån fordringarna på uthållighet och utförande.

Tredje och fjärde klassen.

Lätta gymnastiska övningar, såsom ben-, arm-, huvud- och bål-rörelser, utförda i enkla utgångsställningar. Lätta rörelser på bom och ribbstol med något ökad höjd över golvet; vägslingring i stege; balansrörelser på golv, bänkkribba eller låg vänd bom; fria hopp på stället, svikhopp, stödhopp med låga redskap samt hånghopp. — Rytmska gymnastiska lekrörelser. — Enkla hållningsrättande rörelser och avspänningsrörelser.

Vanlig gång och löpning med fordran på samtakt, andra lätta gångarter, såsom gång på tå och gång med markering av takten.

Något mera krävande lekar, såsom spring- och kampekar med stegrad fordran på uthållighet och påpasslighet, kastlekar med större och mindre bollar samt sånglekar.

Idrottsövningar, omfattande begynnande övningar i simning, skridskoåkning, kälkåkning och skidlöpning, då förhållandena sådant medgiva.

Trafikkultur.

Femte och sjätte klassen.

Gymnastiska övningar med ökade krav i fråga om rörelsernas sammansättning samt större fordran på uthållighet och snabbhet i utförandet. Hävrörelser på ribbstol och på bom; slagüntring på bom; lodüntring på lina, svårare slingringar i stege; något mera sammansatta balansrörelser även i förening med lätta arm- och benrörelser; fria hopp på stället och framåt, även i höjd över lina, samt stöd- och hånghopp. Hållningsrättande rörelser och avspänningsrörelser.

Vanlig gång och löpning med aktgivande på god hållning, ledigt rörelsesätt och fri andning; uthållighets- och snabbhetstävlan mellan olika lag i det fria på slät mark och i terräng;

gång med sång; andra enkla gångarter, såsom gång med fotombyte eller med kniupplyftning; en och annan lättare dansgångart ur våra vanligaste folkdanser med tillämpning på sånglekar.

Lekar, som kräva större uppmärksamhet, snarrådighet och snabbhet, övade inomhus och i det fria med lärjungarna delade i leklag, såsom springlekar, kastlekar samt komplekar och sånglekar.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, källkänning och skidlöpning, då förhållandena sådant medgiva. Livräddning på is.

Trafikkultur.

Anm. I allmänhet undervisas tredje—sjätte klasserna gemensamt på samma tid. Dock böra de båda avdelningarna (tredje och fjärde klassen samt femte och sjätte klassen) få utföra något skilda övningar under varje undervisningstimme. Detta kan ske på så sätt, att vissa grupper få utföra övningar, som icke kräva lärarens omedelbara ledning utan kunna utföras under övervakande av mera försigkomna lärjungar.

Trädgårdsskötsel.

Fjärde klassen (vårterminen) och femte klassen (höstterminen).

Trädgårdsländans vårberedning, rensning och vattning; sådd av några ettåriga blomsterväxter; odling och skörd av frököksväxter och någon rotköksväxt; växters förökning genom sticklingar och avläggare; trädgårdsländans höstberedning.

Femte klassen (vårterminen) och sjätte klassen (höstterminen).

Trädgårdsländans vårberedning, rensning och vattning; sådd och plantering av ettåriga blomsterväxter; odling och skörd av rot- och bladköksväxter; plantering och skötsel av jordgubbar och rabarber; trädgårdsländans höstberedning; fruktens skörd, sortering och förvaring.

Sjätte klassen (vårterminen).

Jordförbättring, naturliga gödselmedel och deras tillvaratagande, konstgödsel, plantering och skötsel av fleråriga blomsterväxter; skötsel av skolans prydnadsbuskar och träd; plantering av fruktträd och bärbuskar samt deras fortsatta vård.

Slöjd för gossar.

Tredje klassen.

Syslöjd.

Förfärdigande av sömnadsarbeten med inlärande av förstyg, efterstyg, kaststyg och fällstyg; isättning av band och knappar. Stoppning och lappning. Grov virkning.

Fjärde klassen.

Pappslöjd.

Förfärdigande av enkla föremål, huvudsakligen genom skärning, falsning, beklädning med papper samt uppfodring; påsättning av klothörn och utförande av klotförbindelser på pärmar, portföljer m. m.; enkel häftning; ritsning och hopfästning av askar och lådor; enklare dekorerings av därför lämpliga föremål.

Kännedom om de förekommande verktygens riktiga användning och vård.

Femte klassen.

Träslöjd.

Förfärdigande av enkla föremål, huvudsakligen medels sågning, hyvling, stickning med stämjärn, filning, täljning, borrarning, spikning, skruvning, putsning. Enklare ytbehandling. Undervisning i verktygens riktiga vård och användning.

Sjätte klassen.

Träslöjd.

Förfärdigande av enkla föremål med ökade krav på form och med vanligast förekommande sammansättningar, såsom limning, fogning, sinkning, gradning, borrhoppning och andra enklare sammansättningar; putsning. Något svårare ytbehandling. Undervisning i verktygens rätta vård och användning.

Slöjd för flickor.

Tredje klassen.

Förfärdigande av enklare sömnadsarbeten med inlärande av förstyg, efterstyg, fällstyg och kaststyg; isättning av band

och knappar. Märkning med efterstyng och korsstyng. Stoppning. Grov virkning.

Fjärde klassen.

Stickning med två stickor, uppluggning, rät- och avigstickning. Sömnad för hand med användande av fällstyng, efterstyng, fällsöm och knapphålssöm.

Femte klassen.

Stickning med fem stickor. Enklare mönsterstickning. Lagning och lappning. Måttagning och tillklippning av enklare sömnadsarbeten med tillämpning av förut inövade sömnadsarter och någon maskinsömnad.

Sjätte klassen.

Symaskinens skötsel och vård. Stoppning och lappning på symaskin. Förfärdigande för hand och på maskin av enklare underkläder efter av eleverna utförd måttagning och tillklippning. Någon enkel prydnadssöm.

Allmänna anmärkningar.

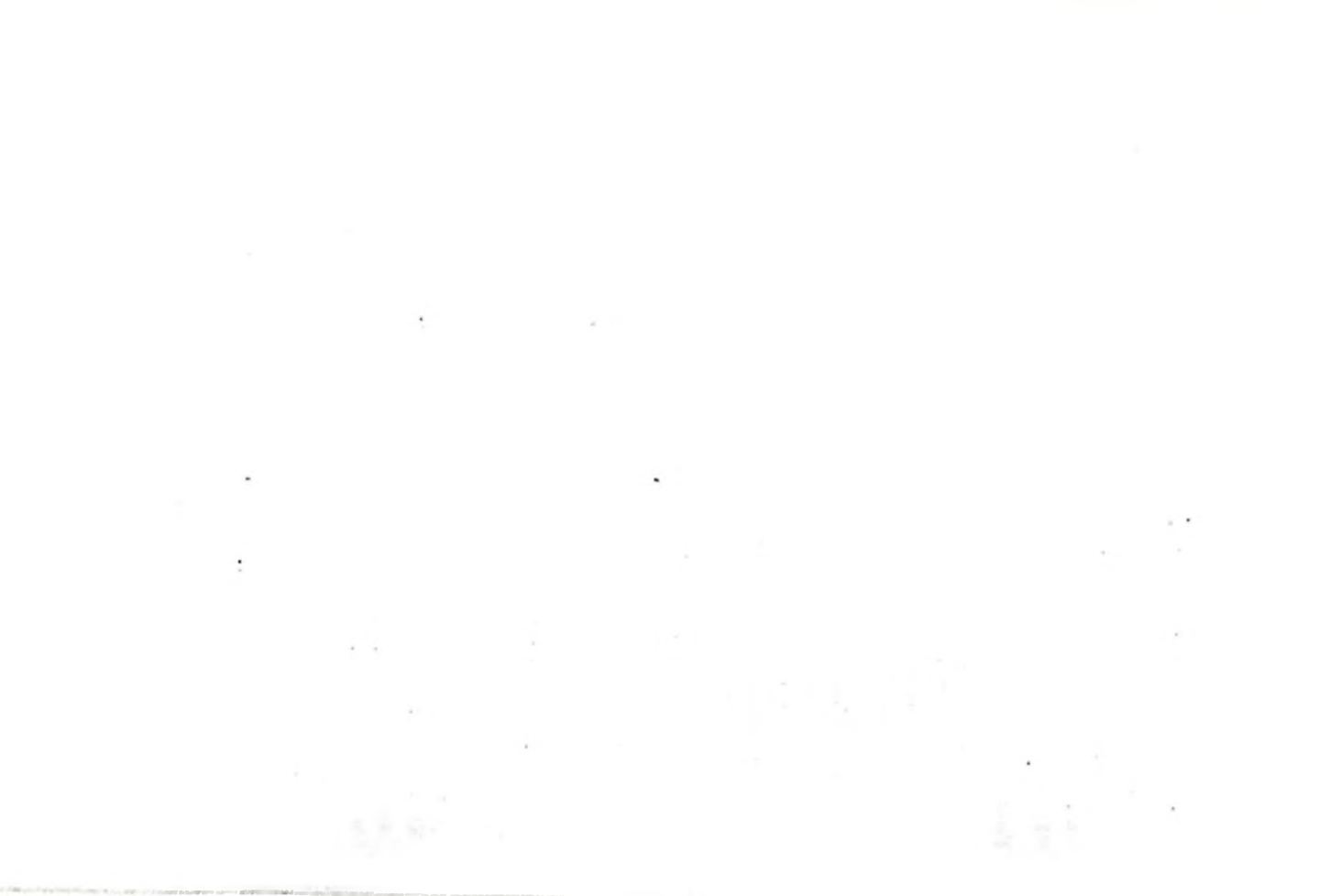
Fortsättningskolan tänkes vara anordnad som ett-årig.

Vid undervisningen må beaktas de i undervisningsplanen för rikets folkskolor givna förklarande anmärkningarna och anvisningarna, vilka enligt promulgationsbestämmelserna för sagda undervisningsplan mom. 3:o skola jämte kursplanerna tjäna till huvudsaklig ledning vid undervisningsarbetets bedrivande.

Angående nykterhetsundervisning och trafikundervisning se Kungl. Maj:ts cirkulär den 24 september 1928 (Sv. författningssamling nr 351) samt den 27 november 1936 (Sv. författningssamling nr 583).

Angående undervisningen i luftskydd se Kungl. Maj:ts cirkulär den 13 april 1939 (Sv. författningssamling nr 139).

Angående sexualundervisningen se Kungl. Maj:ts kungörelser den 10 april 1942 (Sv. författningssamling nr 169 och 170).

LÄROPLAN

för

hjälpklasserna vid Karlstads folkskolor.

Fastställda av Kungl. skolöverstyrelsen den 2 juni 1938.

A. Timplan

Ämnen	Antal lektionstimmar		
	Avd. I kl. 1—4	Avd. II kl. 5—7	
		Gossar	Flickor
Kristendomskunskap	2	2	2
Modersmålet:			
Tal- och läsövningar	5	4	4
Skrivning	5	5	4
Räkning	5	6	5
Hembygdsundervisning	2	—	—
Geografi och naturkunnighet	—	2	2
Historia	—	1	1
	19	20	18
Arbetsövningar	2	—	—
Teckning	—	1	1
Sång	1	1	1
Gymnastik och lek	2	2	2
Slöjd	4	6	4
Hushållsgöromål	—	—	4 ¹ / ₂
	9	10	12 ¹ / ₂
Summa	28	30	30 ¹ / ₂

B. Kursplan

Kristendomskunskap.

Avdelning I.

Ett begränsat urval av för barnen lämpliga stycken ur gamla och nya testamentet, huvudsakligen innehållande berättelser.

I anslutning härtill korta minnesord ur bibeln, enkla psalmverser, "Fader vår", bordsböner.

Avdelning II.

Ett fortsatt urval av för barnen lämpliga stycken ur gamla och nya testamentet, vartill knytes en efter barnens mottaglighet lämpad framställning av den kristna tros- och livsåskådningens viktigaste tankar.

Korta minnesord ur bibeln, psalmverser, de tio buden, "vålsignelsen".

Några få enkla berättelser och bilder ur kyrkans historia. Något om kyrkoåret och gudstjänsten.

Modersmålet.

a. Talövningar.

Avdelning I.

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från hemmet och hembygden. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen under läsövningarna. Övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Avdelning II.

Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen. Redogörelser för innehållet av upplästa dikter. Övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

b. Läsning.

Avdelning I.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk. Inlärande och uppläsning av enklare verser.

Avdelning II.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk. Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken.

c. Rättsskrivning.

Avdelning I.

Avskrivning. Skrivning efter föresägning av förut genomgångna enkla texter.

Avdelning II.

Skrivning efter föresägning av förut genomgångna texter. Övning i användning av alfabetiskt ordnad ordlista.

d. Uppsatsskrivning.

Avdelning I.

Nedskrivning av enkla meningar med ämnen i allmänhet hämtade från hembygdsundervisningen.

Avdelning II.

Skrivningar med enkla, klart begränsade ämnen, hämtade från talövningarna eller från andra områden, som intressera lärjungarna.

e. Värkskrivning.

Avdelning I och II.

Särskilda värkskrivningsövningar.

Räkning.

Avdelning I.

De fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar.

Huvudräkningsövningar.

Sortförvandlingsövningar.

Avdelning II.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal.

Bråks uppkomst och beteckning samt enkla övningsexempel.

Någon övning i decimalbråk.

Sortförvandlingsövningar.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Hembygdsundervisning.

Avdelning I.

Karlstad och Karlstad-trakten. Det övriga Värmland. Götaland och Svealand. Norrland i stora drag.

Hembygdens växter och djur.

Ett mindre urval berättelser och bilder från Sveriges forntid och medeltid.

Avdelning II.

Det viktigaste om Europas länder. Något om de övriga världsdelarna.

Naturkunnighet.

Avdelning II.

Viktigare svenska växter och djur, vilka ej blivit behandlade vid hembygdsundervisningen. Några växter och djur i främmande länder.

Människokroppens byggnad och förrättningar.

Enkla hälsoregler.

Historia.

Avdelning II.

Ett mindre urval berättelser och bilder från Sveriges reformationstid och senare tid. Några få bilder ur vårt nuvarande samhällsliv.

Teckning.

Avdelning I och II.

Teckning ingår i dessa klasser i de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygds-, geografi- och naturkunnighetsundervisningen.

Frihandsteckning: teckning efter företeckning samt ur minnet och fantasien. Teckning efter enkla föremål. Enkla färgläggningsövningar.

Sång.

Avdelning I och II.

Inlärande av psalmer och sånger.

Gymnastik och lek.

Avdelning I och II.

Efter barnens utveckling avpassade gymnastiska övningar och lekar.

Slöjd.

Avdelning I och II.

I tillämpliga delar lika med kursen för folkskolans normalklasser.

Hushållsgöromål.

Avdelning II.

I tillämpliga delar lika med kursen för folkskolans normalklasser.

LÄROPLAN

för

Folkskolans högre avdelning i Karlstads skoldistrikt.

Fastställd av Kungl. Skolöverstyrelsen den 7 juni 1943.

A. Timplan

Ä m n e n	Lä rar- o. lärjungetim.	
	Gossar	Flickor
Kristendomskunskap	1	1
Modersmålet	4	4
Matematik med bokföring:		
Räkning och geometri	3	3
Bokföring	1	1
Naturkunnighet med hälsolära:		
Hälsolära och sjukvård	2	3
Motor- och elektricitetslära	2	—
Medborgarkunskap	2	2
Slöjd:		
Träslöjd:		
Material- och verktygskännedom	2	—
Verkstadsarbete	6	—
Metallslöjd:		
Material- och verktygskännedom	2	—
Verkstadsarbete	6	—
Kvinnlig slöjd	—	6
Hushållsgöromål (med hemvård o. barnavård)	—	11
Teckning	2	—
Sång	—	2
Gymnastik med lek och idrott	2	2
Summa timmar	35	35

För morgonandakt användes en tid av tio minuter före den första undervisningstimmen.

Särskilt röstbegåvade gossar böra beredas tillfälle att delta i sångundervisningen.

B. Kursplan

Kristendoms-kunskap.

Läsning ur bibeln, huvudsakligen av evangeliet enligt Matteus, varvid särskild vikt lägges vid Jesu bergspredikan.

Psalmläsning i anslutning till de kyrkliga högtiderna. Morgon- och aftonpsalmer.

Anvisningar.

1. Undervisningen bör i möjligaste mån grundas på samtal mellan lärare och elever, varvid större vikt lägges vid kristendomens stora etiska innehåll än vid det historiska händelseförloppet.
2. Ordagrant inlärande bör icke förekomma, annat än vad avser korta minnesord och för de större kyrkliga högtiderna utmärkande mera allmänt kända psalmer.

Modersmålet.

Tal- och läsövningar.

Läsning av nyare svensk litteratur, företrädesvis berörande vårt lands andliga odling samt dess natur och arbetsliv, och i samband därmed litteraturhistoriska upplysningar.

Muntliga redogörelser för egna upplevelser samt återgivande av berättelser och skildringar.

Övningar att enligt lärarens anvisningar och med stöd av uppslagsböcker och facklitteratur utarbета och framföra enkla föredrag.

Läsning av enkla danska och norska texter och i samband därmed korta meddelanden om några av Danmarks och Norges förnämsta författare.

Skrivning och språklära.

Rättskrivnings- och interpunktionsövningar.

Tio uppsatser, däruv någon hemuppsats.

Repetition av form-, sats- och interpunktionsläran.

Anvisningar.

1. Vid samtliga skrivövningar bör handstilen bli föremål för omsorgsfull vård.

2. Uppmärksamhet bör ägnas de vanligaste främmande ordens uttal och användning.
3. I lämpligt samband med litteraturläsning lämnas eleverna anvisningar för litteraturläsning på egen hand.
4. Uppsatserna böra, då så befinnes lämpligt, utarbetas med anlitande av i folkskolans bibliotek tillgänglig litteratur.
5. En eller annan lektion förlägges till skolbiblioteket.
6. Då inom högre avdelningen få ämnen förekomma, där hemuppgifter i vanlig mening böra föreläggas eleverna, kan undervisningen i modersmålet i stor utsträckning bedrivas i form av åt eleverna överlämnat självständigt hemarbete.

Matematik med bokföring.

Räkning och geometri.

Övning i procent-, ränte- och diskonträkning. Blandnings- och bolagsräkning. Växlar, obligationer och aktier. Beräkning av porton, frakter och tullavgifter. Enklare omräkningar till och från utländskt mynt.

Enklare sifferekvationer av första graden med en obekant.

Geometrisk kurs, omfattande i folkskolan behandlade storheter, huvudsakligen avseende dessas uppritning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

Avstånds- och ytbedömningar.

Anvisningar.

1. Vid undervisningen böra de enklaste matematiska grunderna ofta repeteras.
2. Räkneuppgifterna böra i görligaste mån väljas med hänsyn till det praktiska livets krav.
3. Lösning av uppgifter medelst ekvationer bör huvudsakligen komma till användning, då ett sådant tillvägagångssätt innebär förenkling.
4. Stor vikt lägges vid huvudräkning.
5. Rimligheten av vunna räkneresultat bör prövas.
6. För elevernas fostran att på egen hand planlägga, utföra och inom en viss bestämd tid fullborda en förelagd uppgift kan räkneundervisningen i ej ringa grad bedrivas genom åt eleverna överlämnade mera omfattande hemuppgifter.

Bokföring.

Bokföringens grundbegrepp och syfte. Förande av kassabok med kolumnsystem för matvaror, kläder, lyse, bränsle, husgeråd, skatter, försikringar m. m.

Budgetbok.

Månadssammandrag, årssammandrag.

Fortsatt övning i användandet av vanligen förekommande blanketter.

Uppsättning av platsansökningar, annonser, annonssvar o. dyl.

Naturkunnighet.

Hälsolära och sjukvård.

Personlig hygien.

Betydelsen av renlighet, solljus, frisk luft. Klädedrättens hygien. Bostadens hygien.

Sexualhygien.

Hemsjukvård.

Åtgärder vid sjukdomsfall. Transport och förflyttning av sjuka. Den sjukas vård: sjukrum, sjuksäng, bäddning, förband, sjukkost o. dyl.

Första hjälpen vid olycksfall.

Lämpligt husapotek.

Sambüllets åtgärder i fråga om hälso- och sjukvård.

Något om ärftlighetsläran.

Anvisningar.

1. I samband med undervisningen repeteras i folkskolan meddelad undervisning rörande människokroppens byggnad och livsförrättningar.
2. Undervisning i sexualhygien meddelas särskilt för gossar och flickor.

Motor- och elektricitetslära.

De enkla maskinerna. Vätskors tryck, hydrauliska pressar och kompressorer. De vanligaste välgarnas konstruktion och användning. Specifik och absolut vikt.

Ångturbiner, ångmaskiner, vattenturbiner och explosionsmotorer.

Elektricitetens uppkomst och användning. Generatorer och motorer, ackumulatörer och batterier. Enheter för strömstyrka, spänning och motstånd. De vanligaste elektriska mätinstrumenten. Elektrisk överföring och transformation.

Radion. Sändning och emottagning.

Anvisningar.

1. Vid undervisningen bör i främsta hand eftersträvas sådan kunskap, som har större praktisk betydelse.
2. För hemmen avsedda och i privat bruk mera allmänt förekommande maskiner och apparater demonstreras.
3. Tillgänglig undervisningsmaterieell bör flitigt användas.

Medborgarkunskap.

Hemmet.

Äktenskapslagarna. Bostad och heminredning. Hemmets ekonomi.

Föräldrar och barn.

Skolarbetet.

Yrkesorientering.

Kort översikt av spörsmålet yrke och yrkesval i gångna tider. Personliga och samhällliga synpunkter på arbetet. Betydelsen av rätt yrkesval. Begävnig, anlag, intressen och karaktärsegenskaper. Olika utbildningsvägar. Skolor för yrkesutbildning. Yrkesanpassning. Specialisering. Arbetsglädje. Yrkesarbetet.

Lagen om arbetsskydd. Socialförsäkring, sjukkassor och pension. Produktionsfaktorerna jord, kapital och arbete. Arbetare och arbetsgivare. Kooperation. Självdeklaration. Medborgerska värdepapper.

Fritiden.

Fritidens användning. Fortbildning. Nykterhetsfrågan. Trafikkultur. Natur- och djurskydd.

Kommunen och den kommunala självstyrelsen.

Landstinget.

Samhällets socialvård.

Kyrkan.

Staten.

Grundlagarna. Regeringen och riksdagen. Statsförvaltningen.

Rättsväsendet.

Vårt försvar.

Medborgarrätt och medborgarplikt.

Anvisningar.

1. Undervisningen bör i största möjliga utsträckning anknytas till inom staden befintliga statliga och kommunala institutioner och Inrättningar.
2. Då förhållandena det tillåta, bör besök göras å för ändamålet lämpliga Inrättningar och arbetsplatser.

Träslöjd.

Material- och verktygskännedom.

1. Virket.

Skogen som nationalekonomisk tillgång. Inhemiska träd, avverkningsmetoder, skogshuggning, virkets transport och försäkring, torkningsmetoder, träets byggnad och bedömning, växtfel, träförstörande faktorer, virkessorter och kvalitetsfordringar.

Utländska virkessorter.

2. Verktyg och maskiner.

Hyvelbänken och bänkverktygen. De allmänna verktygen, deras konstruktion, användning och skötsel. Snickerimaskiner och specialverktyg.

I snickerlyrket förekommande materialler, såsom lim, betsar, polityrer, lack, färg, olja och beslag.

3. Yrkes- och löneberäkningar.

Ifyllande av blanketter för material- och timuppgifter.

4. Yrkets hygien.

Allmän verkstads- och arbetshygien. Skyddsanordningar, försiktighetsmått vid arbetet och åtgärder vid olycksfall.

Verkstadsarbete.

Förfärdigande av husgeråd och enklare möbler, såsom bord, stolar, skåp och dylikt, varvid beaktas att övning erhålles i sågning, hyvling, stämning av hål, gradning, fogning, tappning, slitsning, sinkning, förtäckt sinkning och limning.

I samband med arbetet enklare skiss- och detaljritningar.

Kapning av material enligt kapnota.

Ytbehandling.

Metallslöjd.

Material- och verktygskännedom.

1. Järnet.

Malmmineral, järnmalmerna, viktigare malmförekomster, gruvanläggningen, masugnsprocessen, tackjärnets sammansättning och egenskaper, forskningsmetoderna, bessemerblåsning, martinforskningensmetoderna, degelstålsberedning, elektrostålmetoderna, brännstålsberedning och aducering. Olika järn- och stålsorters egenskaper och användning. Härdning. Några metalllegeringar.

Gjutning, smidning, valsning, dragning, hamring och svetsning; bearbetning genom filning, fräsning m. m.

2. Verktyg och maskiner.

Verktygens användning och vård. Handverktyg och metallbearbetningsmaskiner. Tekniska och mekaniska hjälpmedel. Mätverktyg.

3. Yrkes- och löneberäkningar.

Ifyllande av blanketter för material- och timuppgifter.

4. Yrkets hygien.

Allmän verkstads- och arbetshygien. Skyddsanordningar, försiktighetsmått vid arbetet och åtgärder vid olycksfall.

Verkstadsarbete.

Förfärdigande av verktyg och andra nyttigheter samt pryd- nadsföremål för hemmet, utförda enligt ritningar eller modeller, varvid beaktas att övning erhålles i smidning, filning, slipning, borrar, svarvning, gängning, nitning, lödning, härdning, svetsning m. m.

I samband med arbetet enklare skiss- och detaljritningar.

Anvisningar.

(Avser såväl trä- som metallslöjd.)

1. De förelagda arbetsuppgifterna utväljas med hänsyn till elevernas anlag och förmåga.
2. I möjligaste mån utföres arbetet efter ritningar, som utarbetats av eleverna.
3. Elevernas initiativ och uppfinningsförmåga böra tagas i anspråk i största möjliga utsträckning.

4. Slöjdens samband med god heminredning bör beaktas.
5. Stor uppmärksamhet bör fästas vid elevernas fostran till sparsamhet med virke och materialier.
6. Elevernas kroppshållning under arbetet beaktas.
7. Besök å verkstüder och lämpliga arbetsplatser böra göras.

Kvinnlig slöjd.

Måttagning, mönsterritning, tillklippning och provning. Linne- och klüdsömnad. Virkade småbarnsklüder. Kastfällning och märkning av duktyg.

Renovering och ändring av äldre plagg.

Klüdedräktens ändamålsenlighet, lämpliga utseende, dagliga rengöring samt förvaring under sommar och vinter.

Vävning och knyppling.

Svensk allmogesöm efter av eleverna sammansatta mönster.

Tyg- och kostnadsberäkningar.

Symaskinen, dess användning och vård. Materiallära.

Anvisningar.

1. De förelagda arbetsuppgifterna utväljas med hänsyn till elevernas anlag och förmåga.
2. Elevernas initiativ och uppfinningsförmåga böra tagas i anspråk i största möjliga utsträckning.
3. Ej ringa vikt bör läggas vid elevernas undervisning i vävning.
4. Stor uppmärksamhet bör fästas vid elevernas fostran till sparsamhet med tyg och materialier.
5. Elevernas kroppshållning under arbetet bör beaktas.
6. Då så befinnes lämpligt böra besök å Värmlands Hemslöjd samt förekommande sy- och vävskolor göras.

Hushållsgöromål, hemvård och barnavård.

Hushållsgöromål och hemvård.

1. Praktiskt arbete.

Beredning av billiga och närande middags- och frukosträtter med övergång från enklare till mera invecklade förfaringssätt samt prisberäkningar. Särskild vikt lägges vid tillvaratagandet och användandet av rester. Smårätter. Småbarnskost. Dietmat och sjukkost.

Bakning av grövre och finare brödsorter med olika slags jäsmedel.

Konservering av frukt, svamp och grönsaker. Beredning av korv. Inläggning av animaliska födoämnen.

Tvättning av vita och kulörta plagg samt yllekläder. Fintvätt av gardiner, siden, handskar m. m. Mangling, strykning, stärkning, fläckuttagnig. Rengöringsarbeten.

Dukning, serviett-brytning, uppläggning och servering.

Uppköp av matvaror.

2. Hushållslära.

Närings- och födoämneslära. Våra näringsämnen och vanligaste födoämnen samt deras ursprung, näringsvärde, pris och användning samt behandling vid matlagning. Kännetecken på god och dålig vara. Födoämnenas förvaring.

Njutningsmedlen, deras användning och missbruk.

3. Hemvård.

Bostadens läge, dess inredning och möblering med hänsyn till ändamålsenlighet och trevnad. Vård och rengöring av bostad, möbler och sängkläder.

Tvättredskap och deras skötsel. Tvättmedel och deras användning. Hushållningens planläggning och värdet av arbetsbesparande metoder och redskap. Bosättning.

Självständigt arbete i skolans hemvårdsavdelning.

4. Hemmets ekonomi.

Synpunkter i fråga om den ekonomiska skötseln av hemmet. Olika inköpsätt. Planläggning av arbetet i hemmet. Uppgörande av hushållsbudget samt uppställande av matsedlar, beräknade efter bestämd kostnad.

Anvisningar.

Stor vikt lägges vid elevernas självständiga arbete i skolans hemvårdsavdelning.

Barnavård.

Den dagliga skötseln av spädbarn.

Betydelsen av rätt föda, renlighet, frisk luft och rätt bädd.

De vanligaste barnsjukdomarna.

Anvisningar.

I den mån förhållandena det medgiva, böra besök göras i inom staden befintliga inrättningar för vård av småbarn.

Teckning.

Krokiteckning samt uppritning i bestämd skala av verktyg och maskindelar efter verkliga föremål, företrädesvis sådana, som skola utföras i slöjden.

Övning i vanlig rubrikstil och textning.

Anvisningar.

At elever med mera utpräglade anlag för teckning kan undervisning i frihandsteckning och färgläggning jämväl meddelas.

Sång.

Sånger, en- och flerstämmiga, valda med särskilt syfte att giva eleverna en samlad skatt av våra vackraste melodier. Valda delar av musiken till svenska mässan.

Tonbildnings- och rytmiska övningar. Tonträffningsövningar i skilda tonarter.

Röstvård.

Något om de stora tonsättarna och de viktigaste musikinstrumenten.

Musikdemonstrationer å grammofon och genom radioutsändningar.

Anvisningar.

En eller annan gång under läsåret böra eleverna beredas tillfälle att tillsammans med läraren bevista en konsert eller dylikt.

Gymnastik med lek och idrott.

Gymnastiska rörelser, lekar och idrottsövningar, lämpade efter elevernas ålder och kön.

Vid de gymnastiska dagövningarnas sammansättning böra rörelser väljas, som inverka korrigerande på hållningen och bidra till ett naturligt rörelsesätt. I varje dagövning bör ingå en motionsgivande lek.

Övningar i livräddning och konstgjord andning.

Hur man bör skicka sig.

Idrott: löpning, höjd- och längdhopp, bollövningar, simövningar, skridsko- och skidlöpning.

Kartläsnings- och orienteringsövningar.

Kortare meddelanden om den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen och någon undervisning om ordnade kroppsörelsers inverkan på den mänskliga organismen.

Anvisningar.

1. Rytiskt rörelseutförande — då förhållandena det medgiva efter musikackompanjemang — bör lämpligen förekomma, särskilt ifråga om flickornas gymnastikundervisning.
2. Vid lämplig väderlek må en gymnastiklektion — eller genom timbyte flera tillsammans — utbytas mot lek och idrottsövningar i det fria, utan att därvid kravet på de korrigerande gymnastiska övningarna åsidosätts.

Allmän anmärkning.

Under lärarens ledning anordnas i anslutning till undervisningen lämpliga studieutflykter.

LÄROPLANER

för

1-åriga fortsättningsskolor i Karlstads stads skoldistrikt.

Fastställda av Kungl. Skolöverstyrelsen den 11 juli 1942.

A. Timplaner

Yrkesbestämd fortsättningsskola i anslutning till handel.

Antal veckotim.	Ämnen	Gossar	Flickor
6	Arbetskunskap: Bokföring	90	
	Räkning och handelslära	50	
	Textning	<u>50</u>	210 210
1	Modersmålet	35	35
1	Medborgarkunskap	35	35
	S:a timmar	280	280
	Hushållsgöromål (frivilligt)		75

Yrkesbestämd fortsättningsskola i anslutning till metallarbete.

6	Arbetskunskap: Verkstadsarbete	105	
	Teori	35	
	Ritning	35	
	Räkning och bokföring	<u>35</u>	210 —
1	Modersmålet	35	—
1	Medborgarkunskap	35	—
	S:a timmar	280	—

Yrkesbestämd fortsättningsskola i anslutning till snickeri.

6	Arbetskunskap: Verkstadsarbete	105	
	Teori	35	
	Ritning	35	
	Räkning och bokföring	<u>35</u>	210 —
1	Modersmålet	35	—
1	Medborgarkunskap	35	—
	S:a timmar	280	—

Yrkesbestämd fortsättningsskola i anslutn. till beklädnadsyrken.

Antal veckotim.	Ämnen	Flickor
6	Arbetskunskap: Sömnadsarbete jämte teori.....	140
	Mönsterritning	35
	Räkning	35
1	Modersmålet	35
1	Medborgarkunskap.....	35
	S:a timmar	280
	Hushållsgöromål (frivilligt)	75

Yrkesbestämd fortsättningsskola i anslutning till husligt arbete.

5	Arbetskunskap: Hushållsgöromål jämte teori och hälsolära	175
1	Kvinnlig slöjd.....	35
1	Modersmålet ...	35
1	Medborgarkunskap.....	35
	S:a timmar	280

Repetitionsskola.

		Gossar
3	Modersmålet och medborgarkunskap	105
3	Räkning	105
2	Slöjd	70
	S:a timmar	280
		Flickor
1	Modersmålet och medborgarkunskap	35
5	Hushållsgöromål	175
2	Slöjd	70
	S:a timmar	280

B. Kursplaner

Modersmålet.

Någon läsning av nyare svensk litteratur med huvudsakligt syfte att väcka intresse för fortsatta studier på egen hand. Biografier.

Muntlig redogörelse för egna erfarenheter och återgivande av berättelser och skildringar.

Några rättskrivningsövningar, i huvudsak för att inlära stavning och betydelsen av allmännare yrkestermer.

Praktiska skrivelser jämte ifyllande av blanketter.

Övningar i användandet av uppslagsböcker.

Medborgarkunskap.

Repetition av kommunens, länets och statens styrelse och förvaltning. (Förlägges till tid, då landsting, resp. riksdag pågår.)

Rättsväsendet. Vårt försvar. Fredsrörelsen. Arbete och arbetsgivare. Lagen om arbetsskydd.

Kort översikt av spörsmålet yrke och yrkesval i gångna tider: hantverket, hemindustrin, den industriella revolutionen.

Våra dagars arbetsfördelning, yrkesgruppering och specialisering.

Betydelsen av ett omsorgsfullt yrkesval och en solid yrkesutbildning. Några vanliga yrken — arbetets natur, krav på utövaren, hygieniska villkor, utbildningstid och avlöningsförhållanden. Skolor för yrkesutbildning.

Ekonomiska frågor såsom sparsamhet och slöseri, kontantköp och avbetalningsköp. Något om goda och dåliga tider.

Bostadsfrågor. Sjukförsäkringar. Betydelsen av försäkringar och pensioner.

Kulturella strävanden, såsom nykterhetsfrågan och det fria folkbildningsarbetet.

Medborgerliga rättigheter och skyldigheter.

Viktiga data i medborgarens liv.

Medborgerliga värdepapper.

Arbetskunskap i anslutning till handel.

1. Bokföring.

Bokföringens syfte.

Grundbegrepp: Tillgång, skuld, nettoförmögenhet, vinst och förlust.

Olika typer av affärshändelser och de förändringar, som de förorsaka i en förmögenhetsställning (schematisk framställning).

Inventarium och balansräkning.

Kontot. Schematiska bokslutsövningar till klarläggande av bokslutets innebörd och praktiska utförande; T-konton. Kronologisk och systematisk notering. Något om bokföringslagens huvudinnehåll.

Praktisk tillämpning av dubbel bokföring för enskilda firma (kolumnbokföring).

I anslutning till bokföringsövningarna utskrivning av räkningar, fakturor och kontoavskrifter (kontokuranter) samt förklaring av deras samband med kontosystemet.

Anvisning.

Vid undervisningen i bokföring bör stor vikt läggas på det formella utförandet, särskilt i fråga om tydlig och ordentlig skrivning, icke minst beträffande siffror.

2. Räkning.

Fortsatt övning i procent-, ränte- och diskontrikning.

Beräkning av porton, frakter och tullavgifter.

Blandnings- och bolagsräkning.

Aktier och obligationer.

Någon övning i omräkning till och från utrikes mynt, mått och vikter.

Olika sätt att kontrollera rimligheten av vunna räkneresultat.

Huvudräkning med hänsyn till praktiska krav.

3. Handelslära.

Kort orientering rörande handelns organisation i vårt land. Handelns uppgift och betydelse.

Stadens transportförhållanden och i samband därmed något om trafikkultur.

Förtullningar och befraktningar.

Inlärandet av vanliga affärstermer.

Användning av inom handeln gängse förekommande uppslagsböcker, såsom adresskalendrar, telefonkataloger m. fl.

Handelns olika yrken och utbildningsvägar.

4. Samhälleliga, hygieniska och etiska synpunkter i fråga om arbetet.

Samhörighet och ömsesidigt beroende inom arbetslivet. Vikten av ordning och reda i arbetet. Yrkeshygien och personlig hygien, klädsel, allmänt uppträdande. Betydelsen av sanningsenlighet, tjänstvillighet och lojalitet. Arbetsglädje.

5. Textning.

I textning inläres en, högst två olika stilar med användning av penna eller pensel. Utförande av prislappar och kortare texter.

Huvudvikten lägges vid noggrannhet i utförandet av texter och siffror.

Plakatmålningens grunder.

Arbetskunskap i anslutning till metallarbete.

1. Material och arbete.

En järngruva, masugnen och masugnprocessen, tackjärnets sammansättning och egenskaper, färskningsprocesserna, olika järn- och stålsorters egenskaper och användning. Gjutning, smidning, valsning; bearbetning genom filning, svarvning, fräsning m. m. Hårdning. Besök på arbetsplatser.

2. Verktyg och maskiner.

Enkla maskinelement, såsom hävstången, blocket, lutande planet, kilen och skruven, allt med tillämpning på verktyg och maskindelar. Mekaniskt arbete och effekt. Motorer. Arbetsöverföringar.

Några av de viktigaste verktygen och arbetsmaskinerna och deras användning.

3. Yrkets hygien.

Allmän verkstads- och arbetshygien, försiktighetsmått vid arbetet och åtgärder vid olycksfall.

Redbarhet i arbetet. Arbetsglädje.

4. Verkstadsarbete.

I huvudsak framställning av verktyg och andra nyttigheter samt prydnadsföremål för hemmet utförda enligt ritningar eller modeller, varvid beaktas, att övning erhålles i suddning, filning, slipning, borrarng, svarvning, gängning, nitning, lödning, hårdning, svetsning m. m.

5. Ritning.

Skissning och renritning av enklare verktyg och prydnadsföremål för hemmet samt maskindelar.

6. Räkning och bokföring.

Yrkes- och löneberäkningar.

Procent- och rünteberäkning.

Enklare bokföring.

Arbetskunskap i anslutning till snickeri.

1. Material och arbete.

Skogen som nationalekonomisk tillgång, skogsavverkning, virkets transport och försågning, torkningsmetoder, träets byggnad, virkessorter och kvalitetsfordringar, några utländska virkessorter.

Hur man bygger ett resvirkeshus och i samband därmed besök på byggnadsplatsen. Maskinsnickeri och i samband därmed allmänna anordningar vid en snickerifabrik och besök på arbetsplatsen.

2. Verktyg och maskiner.

Enkla maskinelement, såsom hävstången, blocket, lutande planet, kilen och skruven, allt med tillämpning på verktyg och maskiner. Mekaniskt arbete och effekt. Motorer. Arbetsöverföringar.

Snickeriverktygen och deras värd. Snickerimaskiner.

3. Yrkets hygien.

Allmän verkstads- och yrkeshygien, försiktighetsmått vid arbetet och åtgärder vid olycksfall.

Redbarhet i arbetet. Arbetsglädje.

4. Verkstadsarbete.

Övningar i sågning, hyvling, stämning av hål, gradning, fogning, tappning, slitsning, sinkning och limning.

Förfärdigande av husgeråd och enklare möbler. Kapning av material enligt kapnota. Ytbehandling.

5. Ritning.

Enklare skiss- och detaljritningar av husgeråd och möbler samt maskindelar och verktyg. Konstruktionsritning.

6. Räkning och bokföring.

Yrkes- och löneberäkningar.

Procent- och ränteberäkning.

Enklare bokföring.

Arbetskunskap i anslutning till beklädnadsyrken.

1. Materiallära.

De vanligaste tygsorterna: deras igenkännande, prövning av deras sammansättning, hållbarhet och förgätkhet; deras priser.

2. Verktygs- och maskinkänedom.

Något om elektriciteten som drivkraft, uppvärmning och belysningsmedel.

3. Arbetsprodukter.

Kläder, förfärdigade efter mättagning och provning och med större anspråk på arbetets utförande.

4. Fackritning.

Konstruktion av mönster efter givna normalmått och efter mättagning. Mönsterkomposition och färgläggningsovningar.

5. Räkning och bokföring.

Räkneuppgifter hämtade från arbetsområdet: löneberäkningar, enklare kostnadsberäkningar.

Enklare bokföring i anslutning till yrket, i samband därmed det viktigaste om post-, telegraf- och järnvägsförsändelser samt förtullning.

6. Yrkeshygien.

Verkstads- och arbetshygien, verkstadens beskaffenhet; arbetsställningen och arbetsdräkten. Omständigheter, som inverka på arbetsförmågan, såsom vila, kroppsrörelse, mat och dryck.

7. Samhälleliga och etiska synpunkter i fråga om arbetet.

Beklädnadsyrkenas hantverks- och fabriksmässiga utövande; jämförelse mellan inhemska och utländska arbetsprodukter. Hemslöjdens betydelse.

Samhörighet och ömsesidigt beroende inom arbetslivet. Redbarhet i arbetet. Arbetsglädje.

Arbetskunskap i anslutning till husligt arbete.

a) Hushållsgöromål.

1. Praktiskt arbete.

Beredning av enklare maträtter, en del smårätter och dietmat. Korbakning. Bakning.

Konservering: olika metoder för inläggning av grönsaker, svamp och frukt; inläggning av animaliska födoämnen.

Uppköp av matvaror.

Serviettbrytning, smöruppläggning, dukning, servering. Städning och rengöringsarbeten.

Tvätt (vitt, kulört och ylle), stärkning, strykning, fläckuttagning.

Provmatlagning.

2a. Teori.

Olika metoder för konservering av vegetabiliska och animaliska födoämnen.

Bostadsvärd: Bostadens läge, dess inredning och möblering med hänsyn till ändamålsenlighet och trevnad; vård och rengöring av bostad, möbler och sängkläder; uppvärmnings- och belysningsmedel.

Rengöringsmedel och deras användning.

2b. Hemmets ekonomi.

De viktigaste utgiftsposterna, besparingar, försäkringar, kooperation, köp på kredit, köp på avbetalning. Till hushållet hörande beräkningar, såsom årsinkomstens fördelning i större och mindre familjer, köp i större poster, köp i små poster. Matordningar till visst pris.

Enkel hushållsbokföring och uppställande av budget.

3. Hälsolära.

Personlig hälsovård; hushållsarbetets hygien.
Enkla regler för sjukvård i hemmet. Sjukkost.
Olycksfall.
Späda barns vård. Småbarnskost.

b. Kvinnlig slöjd.

Linnesömnad och enklare klädsömnad.
Småbarnskläder. Kastfällning och märkning av duktyg.

Repetitionsskola.

Medersmålet och medborgarkunskap.

Läsning av värdefull och intresseväckande litteratur av svenska författare, däribland även stycken med religiöst och sedligt fostrande innehåll. Biografier.

Skildringar från arbetslivet.

Skrivning: rättskrivning, ifyllande av vanligen förekommande blanketter samt några praktiska skrivelser.

Övning i att använda ordlista, telefonkatalog och kommunikationstabeller.

I anslutning till läsningen och skrivningen behandlas i korthet viktigare medborgerliga spørsmål; enklare ekonomiska frågor, såsom sparsamhet och slöseri, kontantköp och avbetalningsköp, betydelsen av försäkringar. Nykterhetsfrågan. Medborgerliga rättigheter och skyldigheter.

Yrkesvalets och yrkesutbildningens betydelse.

Räkning.

Repetition av mått, vikt och övriga sorter.

Uppgifter av praktiskt innehåll i hela tal och decimalbråk.

Procenträkning: ränta, vinst, förlust och rabatt (för de mera försigkomna). Förande av enkel kassabok (kort kurs).

Huvudräkningsövningar.

Slöjd.

Gossar:

Praktiskt arbete i yrkesbetonad riktning av ungefär samma art som i den yrkesbetonade fortsättningsskolan.

Flickor:

Enklare linne- och klädsömnad.

Hushållsgöromål.

Praktiskt hushållsarbete med teori och hälsolära av ungefär samma art som i den yrkesbestämda fortsättningsskolan.

REGISTER

I. Läroplaner för folkskolorna :	
a) Timplaner	sid. 3
b) Kursplan, för A-formen	„ 10
„ „ första B-formen ..	„ 35
„ „ andra B-formen ..	„ 54
II. Läroplan för hjälpklasserna :	
a) Timplan	„ 77
b) Kursplan	„ 78
III. Läroplan för folkskolans högre avdelning :	
a) Timplan	„ 81
b) Kursplan	„ 82
IV. Läroplan för fortsättningsskolorna :	
a) Timplan	„ 93
b) Kursplan	„ 95